

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА СТАНЦІЯ ЮНИХ ТУРИСТІВ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ДЕЯКІ ПРИЙОМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВИХОВАНЦІВ КРАЄЗНАВЧИХ ГУРТКІВ

Харків - 2025

Матеріали, представлені у збірнику, висвітлюють практичні технології навчання, які підвищують мотивацію здобувачів освіти до занять краєзнавчою діяльністю, дослідження навколишнього світу, сприяють національно-патріотичному вихованню та формуванню національної ідентичності підростаючого покоління.

Збірник знайомить з методами і формами пізнавальної діяльності учнів, виділяє прийоми мотивації до навчання, містить авторські розробки педагогів Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради, що використовуються на заняттях гуртків.

Збірка призначена для учителів, керівників гуртків та інших працівників закладів заальної середньої та позашкільної освіти Харківщини.

Упорядники: **Пристюк Н. П.**, керівник гуртків-методист Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради;

Скриль І. А., завідувачка краєзнавчим відділом Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради.

Відповідальна за випуск: **Редіна В.А.**, директор КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ДЕЯКІ ПРИЙОМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАНЦІВ КРАЄЗНАВЧИХ ГУРТКІВ	8
2. ГРА "ВГАДАЙ ІСТОРИЧНУ ОСОБУ"	13
3.ПЛАН-КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ ГУРТКА «ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО»	15
4.ОБЛАСНИЙ МАРАФОН КРАЄЗНАВЧИХ КРОСВОРДІВ «ПІЗНАЙ СВОЮ КРАЇНУ», ПРИСВЯЧЕНОГО ЗНАМЕННИМ ДАТАМ ТА ВИДАТНИМ ОСОБИСТОСТЯМ УКРАЇНИ	33
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	55

ВСТУП

В умовах воєнного стану перед суспільством постають нові виклики, пов'язані не лише з безпекою та соціальною стабільністю, але й з питаннями освіти та виховання молодого покоління. Однією з важливих складових освітньо-виховної діяльності є позашкільна освіта, особливо її краєзнавча складова, яка сприяє формуванню у підлітків національної ідентичності, розширенню знань про власну культуру, природу та історію, а також розвитку інтересу до дослідження навколишнього світу. Проте, у воєнний період цей процес стає складнішим через емоційне напруження, труднощі з доступом до ресурсів, обмеження пересування тощо.

Мотивувати дітей займатися краєзнавчою діяльністю за таких умов є важливим питанням, оскільки саме цей вид діяльності може стати для них джерелом позитивних емоцій, підтримкою в складні часи та способом поглибити зв'язок із рідним краєм, особливо для тих, хто був вимушений виїхати до інших областей чи за межі України.

Проблеми мотивації до краєзнавчої діяльності в умовах воєнного стану.

1. Емоційне навантаження та страхи.

Воєнний стан супроводжується високим рівнем емоційного напруження серед населення, особливо серед підлітків, які можуть відчувати страх за власне життя та безпеку близьких. Ці емоції негативно впливають на загальний інтерес до освітньої діяльності. Нестабільність, постійна загроза, новини про бойові дії – все це створює атмосферу тривоги, що робить важким зосередження на процесах навчання, які здаються неактуальними у контексті існуючих небезпек.

2. Обмежений доступ до об'єктів дослідження.

Краєзнавство часто передбачає вивчення місцевих пам'яток, музеїв, природних ландшафтів тощо. Проте, через обмеження на пересування та питання безпеки, підлітки можуть не мати доступу до цих об'єктів. Багато територій або закриті, або небезпечні для відвідування. Це ускладнює проведення екскурсій, походів і польових досліджень, які є важливими складовими краєзнавчої діяльності.

3. Зниження освітніх ресурсів і обмежений інтернет-зв'язок. Через пошкодження інфраструктури або її перенаправлення на військові потреби може бути знижений доступ до навчальних матеріалів, ресурсів, цифрових бібліотек. В умовах обмеженого інтернет-зв'язку важко проводити онлайн-дослідження, віртуальні екскурсії, використовувати мультимедійні джерела, що також стримує інтерес підлітків до краєзнавства.

4. Зміна соціальних пріоритетів підлітків.

Воєнний стан часто призводить до зміщення уваги на проблеми, пов'язані з виживанням, фізичною безпекою та соціальною адаптацією. Через це підлітки можуть втрачати мотивацію до вивчення краєзнавства як сфери, яка вимагає тривалого та глибокого залучення.

Шляхи вирішення проблем:

Залучення краєзнавчої діяльності як частини психологічної підтримки.

Краєзнавчі заняття можуть виступати засобом емоційної стабілізації. Дослідження рідного краю може допомогти підліткам зміцнити відчуття приналежності до свого народу, забезпечити емоційну підтримку та відволікти від тривожних новин. Керівники гуртків можуть використовувати краєзнавство для розвитку позитивних асоціацій з рідним містом чи селом, створюючи простір для обміну позитивним досвідом і спогадами. Наприклад, діти можуть ділитися історіями, розповідати про цікаві місця у своїх населених пунктах, що може стати підтримкою у складний час.

Віртуальні краєзнавчі дослідження та екскурсії.

Для вирішення проблеми обмеженого доступу до фізичних об'єктів дослідження можна використовувати віртуальні екскурсії та мультимедійні ресурси. Онлайн-платформи дозволяють відвідати музеї, пам'ятки, історичні місця, не покидаючи свого дому. Існують численні цифрові колекції та архіви, які містять інформацію про місцеву історію та культуру. Викладачі можуть створювати інтерактивні завдання з використанням відеоматеріалів, фотографій, віртуальних карт, що робить процес краєзнавчих досліджень доступним у будь-яких умовах.

Інтерактивні методи навчання та проєктна діяльність.

Інтерактивні методи, такі як проєкти, створення карт, ігрові технології, пошук інформації в місцевих джерелах, сприяють зацікавленості підлітків. В умовах обмеженого простору керівник гуртка може запропонувати вихованцям створювати свої власні дослідницькі проєкти, присвячені темам, які є для них значущими. Наприклад, проєкт про історію своєї родини, дослідження місцевих легенд, створення карти визначних місць, дослідження домашніх архівів, сімейних реліквій, складання цікавих краєзнавчих вікторин, кросвордів тощо. Такі завдання підкріплюють інтерес до історії рідного краю і водночас дозволяють підліткам працювати самостійно чи в групах.

Використання соціальних мереж для створення спільнот.

В умовах, коли більшість молоді користується соціальними мережами, створення спільнот на таких платформах може бути ефективним способом підтримки інтересу до історії. У таких спільнотах підлітки можуть ділитися своїми знахідками, фотографіями, цікавими фактами, брати участь в онлайн-конкурсах та вікторинах. Також це може слугувати місцем для підтримки один одного та обміну позитивним досвідом. Навіть без можливості збору групи в одному місці, можна проводити спільні заняття. Створіть онлайн-чат для гуртка, де діти можуть обговорювати питання, ділитися своїми думками й знахідками. Це створює відчуття спільної роботи, навіть якщо діти перебувають далеко один від одного.

Залучення батьків як партнерів.

Запропонуйте батькам стати частиною освітнього процесу. Вони можуть допомогти дітям виконувати завдання вдома, показати старі фотографії, розповісти цікаві факти про місто чи село. Це також створює підтримуюче середовище, де дитина відчуває, що навчання є цінним і для батьків, а це допомагає зберегти зв'язок із рідною культурою.

Підтримка педагогів.

Педагоги теж потребують підтримки, особливо в умовах війни. Обмін досвідом з іншими колегами, участь у вебінарах або онлайн-спільнотах допоможе

знайти нові ідеї й методи роботи в складних умовах. Важливо пам'ятати, що навіть невеликий внесок у навчання та підтримку дітей є цінним — кожне заняття, кожна година, проведена разом, має значення для формування стійкості та віри в майбутнє у ваших вихованців.

Попри всі труднощі, така робота допомагає дітям зберігати інтерес до навчання, підтримувати зв'язок із рідним краєм і виховувати відчуття гордості та любові до нього, що є важливим у формуванні покоління, здатного подолати будь-які виклики.

1. ДЕЯКІ ПРИЙОМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАНЦІВ КРАЄЗНАВЧИХ ГУРТКІВ

Пізнавальна діяльність вихованців гуртка — це цілеспрямований процес засвоєння нових знань, вмінь і навичок у рамках занять гуртка. Пізнавальна діяльність спрямована на розвиток інтелектуальних, творчих і практичних здібностей дітей, активне сприйняття й осмислення інформації, а також на формування критичного мислення і здатності до самостійного навчання.

У цій діяльності важливу роль відіграє мотивація, оскільки вона стимулює інтерес до теми та сприяє глибшому розумінню матеріалу. Пізнавальна діяльність також включає різні методи та форми навчання (наприклад, спостереження, експерименти, дискусії), що сприяють активному залученню дітей у процес навчання й розвитку пізнавальних інтересів.

У рамках гурткової роботи пізнавальна діяльність орієнтована на тематику гуртка та має більше можливостей для творчого і практичного підходу, ніж традиційне навчання.

Основні цілі пізнавальної діяльності вихованців гуртка:

1. **Засвоєння нових знань і вмінь.** Вихованці поглиблюють свої знання з конкретної сфери та здобувають нові навички через активну роботу над проектами, експериментами або творчими завданнями.

2. **Розвиток інтелектуальних здібностей.** Гурткова діяльність передбачає роботу над складними завданнями, що сприяє розвитку логічного, абстрактного і критичного мислення.

3. **Формування дослідницьких навичок.** Вихованці вчаться самостійно шукати й аналізувати інформацію, ставити запитання, розв'язувати проблеми та робити висновки.

4. **Стимулювання творчості.** Гурткова діяльність зазвичай включає творчі завдання, які допомагають розвинути уяву, інтуїцію, оригінальне мислення та здатність до самовираження.

5. **Формування ціннісного ставлення до навчання.** Під час занять у гуртках формуються позитивні установки щодо навчання, відповідальність за результати своєї роботи та повага до колективної праці.

Методи і форми пізнавальної діяльності в гуртковій роботі:

1. **Ігрові методи:** Гра, як метод, дозволяє залучити дітей до активної пізнавальної діяльності в невимушеній атмосфері. Це може бути рольова гра, інтелектуальні змагання або квести, вікторини, кросворди, що стимулюють інтерес до теми.

2. **Проектна діяльність.** Діти виконують навчальні проекти, розробляючи власні екскурсії, пишуть дослідницькі роботи. Це допомагає їм застосовувати отримані знання в конкретних ситуаціях.

3. **Дискусії та обговорення.** Під час обговорення певної теми в групі діти вчаться висловлювати свої думки, аргументувати позицію, слухати інших і формувати власні погляди.

4. **Спостереження та дослідження.** Спостереження за природними явищами, аналіз артефактів або дослідження об'єктів дозволяють глибше зрозуміти явища, що вивчаються.

Мотивація в пізнавальній діяльності. Мотивація є важливою складовою пізнавальної діяльності, оскільки зацікавленість і бажання дізнатися щось нове стимулюють активне залучення вихованців в освітній процес. У гуртковій роботі мотивація зазвичай виникає природно через цікаву і захоплюючу діяльність, а також завдяки можливості самостійного вибору профілю гуртка, тем або проектів.

Роль педагога в організації пізнавальної діяльності. Керівник гуртка відіграє ключову роль у формуванні пізнавальної діяльності вихованців. Важливою є не тільки його здатність донести матеріал, а й уміння створити середовище, в якому діти відчувають себе впевнено і зацікавлено. Педагог виступає наставником, допомагає учням ставити і досягати цілей, виявляти свої сильні сторони та зростати інтелектуально й емоційно.

Таким чином, **пізнавальна діяльність вихованців гуртка** — це багатогранний процес, спрямований на розвиток інтересу до знань, навичок критичного мислення, творчих здібностей і загальної освіченості. Гурток стає не просто місцем для здобуття знань, але й платформою для особистісного розвитку та самостійного пізнання світу.

Сьогодні в освіті все більше уваги приділяється питанням активізації пізнавальної діяльності учнів, адже саме це сприяє не тільки кращому засвоєнню знань, а й формуванню стійкого інтересу до вивчення навколишнього світу. Одним із найбільш дієвих напрямів у цьому процесі є навчання у краєзнавчих гуртках, які надають вихованцям можливість ближче пізнати свій край, дізнатися про його історію, культуру та природу. У процесі роботи гуртка учні не тільки здобувають нові знання, а й розвивають критичне мислення, творчі здібності та здатність до самостійної діяльності.

Проте, для досягнення максимального результату важливо застосовувати різні методи активізації пізнавальної діяльності учнів. Від інтерактивних занять, проектних завдань до екскурсій і дослідницької роботи — такі методи сприяють залученню дітей до активного навчання, підштовхуючи їх ставити запитання, шукати відповіді та аналізувати результати своєї діяльності.

Розглянемо деякі ефективні методи активізації пізнавальної діяльності вихованців гуртків, а також методичні основи й практичні приклади їх застосування. Це дозволить не тільки підвищити інтерес молоді до навчання, а й сприятиме їхньому особистісному розвитку, адже краєзнавство є важливим інструментом патріотичного виховання та формування національної ідентичності.

В умовах сучасної освіти важливо застосовувати ефективні методи, що не тільки інформують учнів, а й спонукають їх до самостійного пошуку, обміну знаннями та розвитку аналітичних здібностей. У цьому контексті використання кросвордів є продуктивним засобом, який дозволяє урізноманітнити навчальний процес та мотивувати вихованців до активної участі.

Кросворди, як один із різновидів дидактичних ігор, сприяють закріпленню знань, допомагають розширювати словниковий запас, розвивають логічне

мислення та пам'ять. Особливістю краєзнавчих кросвордів є те, що вони базуються на матеріалі, пов'язаному з місцевою історією, культурою, географією, природою, тобто містять важливий змістовий компонент, який несе в собі елементи регіональної ідентичності. Завдяки такому змісту кросворди стають цікавим способом поглиблення знань про свій край, що підвищує навчальну мотивацію і сприяє особистісному розвитку вихованців.

Використання краєзнавчих кросвордів, як засобу активізації пізнавальної діяльності, має декілька суттєвих переваг. *По-перше*, це інтеграція краєзнавчої інформації у доступну та зрозумілу форму, що дозволяє дітям легше засвоювати матеріал. *По-друге*, кросворди сприяють формуванню системи знань через інтерактивну діяльність, що особливо важливо у віці, коли на перший план виходить потреба в ігрових та дослідницьких формах навчання. *По-третьє*, вони сприяють розвитку когнітивних умінь, оскільки вимагають від учнів не тільки знання фактів, але й розуміння їхніх взаємозв'язків.

Крім того, краєзнавчі кросворди можуть слугувати інструментом діагностики знань вихованців, оскільки процес їх розгадування демонструє рівень володіння матеріалом, наявність прогалин у знаннях та індивідуальні навчальні потреби. Завдяки цьому педагоги отримують можливість своєчасно коригувати навчальний матеріал, адаптуючи його до реальних потреб та можливостей вихованців.

Таким чином, краєзнавчі кросворди можуть стати не тільки засобом пізнавальної діяльності, а й інструментом розвитку навичок дослідницького мислення, співпраці в команді, комунікації та глибокої зацікавленості у дослідженні свого краю.

Інтерактивні ігри. Ще один спосіб зацікавити вихованців та зробити вивчення історії рідного краю більш захопливим, це використання інтерактивної гри. Інтерактивні ігри активізують учнівську діяльність, підвищують інтерес до предмету та розвивають комунікативні та соціальні здібності.

Гра "Вгадай історичну особу" є яскравим прикладом такої інтерактивної форми навчання, яка заохочує учнів активно залучатися до процесу пізнання

історії. Вона базується на простих, але дієвих принципах: учасники ставлять питання, на які можна відповісти лише "так" або "ні", що стимулює їхнє мислення, сприяє встановленню логічних зв'язків між фактами та історичними особами, а також покращує уважність і пам'ять. Завдяки можливості обирати тематику гри (наприклад, політики, митці, науковці), викладач може адаптувати її відповідно до інтересів і рівня підготовки дітей, що сприяє індивідуалізації навчання.

Однією з основних переваг використання гри в освітньому процесі є створення атмосфери змагання, яка підвищує емоційну залученість учнів. Це, в свою чергу, стимулює їхню пізнавальну активність, адже діти прагнуть не лише вгадати історичну особу, але й продемонструвати свої знання та вміння. Групова гра також сприяє розвитку навичок командної роботи, соціальної відповідальності і вміння співпрацювати.

Крім того, гра "Вгадай історичну особу" не лише розширює знання учнів про історію, але й формує критичне мислення та аналітичні здібності. Учасники вчаться ставити чіткі, структуровані запитання, аналізувати отриману інформацію та робити логічні висновки. Ці навички є важливими не тільки в рамках історичної освіти, але й у повсякденному житті.

Таким чином, гра "Вгадай історичну особу" є дієвим інструментом для підвищення мотивації пізнавальної активності вихованців історичних гуртків. Вона сприяє розвитку різноманітних навичок, необхідних для успішного вивчення історії, а також формує в учнів зацікавленість до предмета, що позитивно впливає на їхнє загальне освітнє середовище. Впровадження таких ігор в освітній процес може стати потужним засобом для досягнення високих результатів, формуючи активних і свідомих громадян, які усвідомлюють цінність історичної спадщини та її вплив на сучасність.

Ця гра дозволяє учасникам проявляти інтерес до різних епох та історичних персоналій, вивчаючи їх у ненав'язливій формі. Кожне питання, яке діти ставлять, підштовхує їх до міркувань про життєвий шлях, вплив і значення різних історичних фігур. Вони занурюються в тему глибше, ніж під час звичайної лекції

або читання, оскільки для успіху їм необхідно знати різні факти і вміти логічно мислити.

Окрім того, викладач має можливість провести гру в онлайн режимі, що дає можливість урізноманітнити дистанційне навчання.

2. ГРА "ВГАДАЙ ІСТОРИЧНУ ОСОБУ"

Мета гри: Відгадати історичну особу, задаючи питання, на які можна відповісти лише "так" або "ні".

Підготовка:

* Один гравець обирає історичну особу (можна звузити коло, наприклад, тільки політики, митці чи науковці).

* Інші гравці готуються задавати питання.

Хід гри:

* Гравець (може бути керівник гуртка чи один з вихованців), який загадав особу, не розкриває її імені.

* Інші гравці по черзі задають питання, на які можна відповісти лише "так" або "ні".

* Гравець, який загадав особу, відповідає на питання максимально точно.

* Гра триває доти, доки хтось із гравців не вгадає історичну особу.

Додаткові правила (за бажанням):

* **Обмеження за часом:** Можна встановити ліміт часу на відповідь або на загальну кількість питань.

* **Бонусні бали:** За складні питання або швидку відповідь можна нараховувати додаткові бали.

* **Тема:** Можна обмежити коло історичних осіб певною темою (наприклад, українські козаки, жінки-вчені, діячі періоду національно-визвольних змагань).

* **Складність:** Для ускладнення гри можна дозволяти відповідати не тільки "так" або "ні", а й "частково" або "немає значення".

Приклади питань:

- * *Ця людина жила в середньовіччі?*
- * *Ця особа була правителем?*
- * *Ця людина зробила важливе наукове відкриття?*
- * *Ця особа була пов'язана з мистецтвом?*
- * *Ця особа була членом Центральної Ради?*

Поради:

- * *Ставте чіткі та конкретні питання.*
- * *Уникайте питань зі словами "може", "можливо", "було б".*
- * *Намагайтеся виключити кілька варіантів відповідей з кожним новим питанням.*
- * *Будьте уважні до відповідей і намагайтеся вибудувати логічну послідовність.*

Підведення підсумків гри.

Переможцем гри вважається той, хто отримав найбільше балів.

3. ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧИХ МАТЕРІАЛІВ НА ЗАНЯТТЯХ КРАЄЗНАВЧОГО ГУРТКА

ПЛАН-КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ ГУРТКА «ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО»

Тема заняття: *Будинок Слова у Харкові та долі його мешканців*

Мета:

- дослідити період життя та творчості представників «розстріляного відродження» у місті Харкові;
- розвивати у вихованців уміння аналізувати, зіставляти, робити висновки;
- удосконалювати творчо-пошукову діяльність, вивчаючи історію рідного краю;
- формувати почуття гордості за кращих діячів української культури, зацікавленість до історії, шанобливе та дбайливе ставлення до пам'яток культури та історії;
- виховувати патріотичну свідомість, національну гідність, шанобливе ставлення до народу, його демократичних, гуманістичних традицій, акцентувати увагу на співучасті у творенні історії сьогодення;
- вдосконалювати комунікативну, історичну, мовну, просторову, інформаційну компетентності вихованців.

Очікувані результати:

Після цього заняття вихованці зможуть:

- називати й характеризувати основні події і причини знищення сталінським режимом кращих діячів української культури;
- давати оцінку діяльності влади;
- систематизувати і аналізувати інформаційну змістовність і об'єктивність навчального матеріалу;
- називати основні літературні угруповання 1920-х років;
- пояснювати значення термінів та понять;

- удосконалити свої навички у чітко і ясно ставити запитання.

Тип заняття: Віртуальна подорож, гра.

- Технології навчання: інтерактивне навчання, проєктна технологія, дослідницько-пошукова технологія, особистісно-орієнтоване навчання.

Методи і прийоми: дослідження, гейміфікація, віртуальна екскурсія.

Обладнання:

- Пошукові матеріали вихованців про діячів літератури Харкова 20-30-х років.
- Карта міста Харкова з позначенням зупинок.
- Електронна презентація екскурсії.
- Дидактичний матеріал для гри (портрети діячів).

Хід заняття

Організаційна частина:

- привітання;
- оголошення теми заняття.

Мотивація: Ні для кого не є секретом те, що байдужість - найстрашніша вада як для людей, так і для суспільства в цілому. Кожне явище в історії має причини й наслідки. Вивчаючи суспільно-політичне життя в Україні у 1920-30-х роках, ми помітили, що радянська влада приділяла серйозну увагу розвитку культури, поєднаної з більшовицькою ідеологією.

Сьогодні, коли Україна є самостійною державою, але все ще продовжує боротися за свою незалежність, ми повинні уважніше придивитися до подій 20-30-х років ХХ століття, щоб усвідомити, яких величезних втрат зазнала українська культура і, водночас, поставити запитання: «Навіщо, з якою метою велась боротьба сталінського режиму з діячами культури?».

Зараз Україна бореться за своє існування і вивчення проблеми геноциду, усвідомлення його причини і, головне, публічне висвітлення злочинів радянської влади проти українського народу повинно забезпечити сучасне суспільство від українофобських проявів з боку будь яких інших держав.

Актуалізація опорних знань:

1. Коли розпочалась українізація?
2. Яких сфер вона стосувалася в першу чергу?
3. Назвіть провідних діячів культури 1920-х рр.
4. Покажіть на карті міста, де знаходиться будинок Слово.

Вивчення основного матеріалу:

Розповідь вихованців (можна провести у вигляді конференції, де вихованці представляють результати своїх міні досліджень. Або провести спільну пошукову роботу в мережі Інтернет).

Додаткові краєзнавчі матеріали до теми заняття.

10 березня 1919 року радянська влада проголосила створення Української Радянської Соціалістичної Республіки. Столицю з Києва перенесли у Харків — так радянська влада хотіла переконати, що існування України почалося за часів СРСР.

Тоді місто опинилося в центрі уваги, через що не вміщувало всіх охочих залишитися там жити. Тоді ж була мода на спільне життя, стали зводити будинки-комуни для співробітників різних підприємств. Закладалися житлові кооперативи, які своїм коштом будували собі помешкання.

Харків став одним із ключових осередків для літераторів й діячів культури. Письменники, які в 1920-х роках визначали тенденції культурного життя, були здебільшого приїжджі, мали тулитися по кімірках видавництва, спати на газетах і навіть зберігати рукописи в каструлях на кухнях тісних комуналок. Аби розв'язати проблему з житлом, у 1930 році створили кооператив та побудували будинок «Слово».

Будинок «Слово» — житловий будинок у Харкові по вулиці Культури, 9 (перша адреса — вулиця Червоних Письменників, 5, після Другої Світової війни — провулок Барачний, 9, потім — провулок Покровського, 9). Побудований наприкінці 1920-х років кооперативом літераторів. Заселений у 1930 році.

Ідея забудови виникла у грудні 1926 року. До «ініціативної» групи з реалізації увійшли письменники — Ю. Войцехівський, А. Любченко, О. Слісаренко, П. Панч, С. Пилипенко та Остап Вишня. Спочатку будівництво

планували закінчити восени 1928 р., але бракувало коштів. Після цього літератори звернулися по допомогу до голови РНК УРСР В. Я. Чубаря, за наказом якого було додатково виділено ще 51 тис. крб. Архітектурний проєкт будівлі затвердили 1927 року: 5 під'їздів, 5 поверхів, 66 квартир. Архітектор Михайло Дашкевич спроектував її у формі літери «С» — звідси і назва. На цокольному поверсі — дитсадок, на даху — солярій.

Всередині: високі стелі, великі вікна, під'їзди, крім звичайних, у двір, мали ще й парадні двері — назовні будинку (які завжди були забиті), Біля будинку, для культурного відпочинку письменників та їхніх дітей, було влаштовано невеличкий сквер із клумбою, дерев'яними садовими диванами, кущами бузку та каштанами. А за ним — спортивний майданчик з волейбольним полем та баскетбольними щитами. Навпроти внутрішнього двору — череда сарайчиків, щоб письменники мали де берегти свої речі. А для безпеки мешканців будинку будівельники побудували й бомбосховище.

Серед мешканців будинку «Слово» були такі письменники, як Микола Хвильовий, Майк Йогансен, Остап Вишня, Володимир Яновський, Павло Тичина, Михайло Яловий, Іван Багряний. Крім того, там жили драматург Микола Куліш і режисер Лесь Курбас, чий модерний театр підкорив серця європейської аудиторії та приголомшив її декораціями на Венеційській бієнале.

Пізніше один із найвизначніших періодів культурного відродження України отримав іншу назву — «Розстріляне відродження». Розстріляне відродження — це літературно-мистецьке покоління 1920 – початку 1930-х років в Україні, яке знищила радянська влада. І будинок «Слово» став його символом. Зненацька мистецька оселя стала пасткою советської влади для тих, хто прагнув думати й творити вільно.

Спершу митцям дозволяли вільно працювати. У 20-30-х роках радянський режим взяв курс на українізацію: видають газети і журнали українською, розвивається театральне мистецтво, точаться літературні дискусії. Проте так тривало недовго.

13 травня 1933 року в будинку застрелився письменник Микола Хвильовий. Однією з причин називають зникнення його сусіда і приятеля, поета Михайла Ялового, який був прозаїком, драматургом, кіносценаристом та першим президентом літературного об'єднання ВАПЛІТЕ – Вільної академії пролетарської літератури. Через це Яловому присудили «участь у групуванні контрреволюційних кадрів серед літераторів» та «створення контрреволюційної фашистської організації, яка ставила перед собою завдання повалити радянську владу».

Після цього жителі будинку «Слово» жили в умовах постійних репресій та переслідувань. Арештовували митців здебільшого вночі. Коли почались арешти, письменники, щоб не вибігати вночі в піжамі, спали в одязі, а біля дверей тримали зібрану про всяк випадок дорожню валізу. До 1938 року радянська влада заарештувала мешканців сорока квартир із шістдесяти шістьох наявних у будинку. "Крематорій", "будинок попереднього ув'язнення" – саме так називав будинок "Слово" письменник Іван Багряний, арештований в 1932 році.

Кульмінацією дій радянського репресивного режиму стало 3 листопада 1937 року. Тоді «на честь 20-ї річниці Великого Жовтня» у Соловецькому таборі особливого призначення розстріляли режисера Леся Курбаса, письменників Миколу Куліша і Валер'яна Підмогильного, поетів Марка Вороного, Миколу Зерова та інших митців. Народний комісаріат внутрішніх справ СРСР того дня вбив 1111 людей, зокрема 287 українців і пов'язаних з Україною людей.

До 1938 року із 66 квартир будинку радянська влада репресувала жителів 40 осель. 33 особи, які тут мешкали, розстріляли, понад 70 — репресували. Після відновлення незалежності України 1991 року їх реабілітація відбувалася повільно, а імена довго не згадувались в інформаційному просторі.

У 2003 році на будинку "Слово" було встановлено меморіальну дошку з прізвищами письменників, художників та акторів, які проживали там у 1930 х роках і були репресовані.

Те, що берегло пам'ять, тепер саме може стати спогадом. 7 березня російський снаряд пошкодив будинок "Слово", внесений до Державного реєстру

нерухомих пам'яток України. На щастя, ніхто з мешканців не загинув, але постраждало кілька квартир. Зацитуємо реакцію письменника Сергія Жадана у Facebook: "Цілком закономірно для росіян: вони завжди нищили нашу культуру. Щоправда, цього разу в них нічого не вийде. Росіяни – варвари. А "Слово" ми відбудуємо" [1].

Будинок «Слово»

Члени ВАПЛІТЕ

ЇХ ІМЕНА НОСЯТЬ ВУЛИЦІ ХАРКОВА...

Автор першого українського формалістичного роману і перший арештований у будинку "Слово": історія життя Михайла Ялового

Він писав під псевдонімом Михайло Красний, але омріяна ним і його другом Хвильовим "загірна комуна" безжально знищила своїх співців та зробила все для того, щоб стерти пам'ять про Розстріляне відродження[2].

Михайло Яловий — поет, прозаїк, драматург, громадський діяч. Був членом організацій "Гарт", президентом ВАПЛІТЕ, жив у харківському будинку "Слово", де став першим заарештованим після початку сталінських репресій. Свої твори писав також під псевдонімом Юліян Шпол і був настільки забутий, що тривалий час Юліана Шпола та Михайла Ялового вважали двома різними особами.

Михайло Яловий народився 5 червня 1895 року в селі Дар-Надежда Полтавської губернії, тепер – Харківської області. Освіту здобував спочатку в гімназії Миргорода, а згодом, у 1916 році, вступив на факультет медицини до Київського університету Святого Володимира.

Студент Яловий потрапив у вир революційних подій і став членом партії соціалістів-революціонерів, яка захищала інтереси селянства. Після того, як партія розкололася, майбутній письменник долучився до лівого крила

"боротьбистів", які обстоювали ідеї створення всесвітньої федерації республік і при цьому збереження української державності.

У 1921 році Михайло Яловий разом із Михайлем Семенком та Василем Олешком заснували "Ударну групу поетів-футуристів". У 1925-му Михайло Яловий переходить до об'єднання "Гарт", а вже наприкінці року разом із своїм другом, письменником Миколою Хвильовим, створює ВАПЛІТЕ і стає першим президентом організації. ВАПЛІТЕ, або Вільна академія пролетарської літератури, народилася в Харкові й стала культовою організацією для українського літературного процесу.

До складу угруповання увійшли такі відомі митці, як Майк Йогансен, Павло Тичина, Юрій Яновський, Микола Бажан, Володимир Сосюра, Юрій Смолич, Олекса Слісаренко та інші.

ВАПЛІТЕ вважають центром українського відродження 20-х років і хоч академія проіснувала лише до 1928 року, вона посіла значне місце в українському літературному процесі в Радянській Україні.

У 1923 році Яловий видав свою єдину футуристичну збірку "Верхи".

У 1929 році Михайло Яловий під псевдонімом Юліан Шпол видає роман "Золоті лисенята". Твір набув популярності й витримав декілька перевидань, але — як це часто бувало у Радянському Союзі — зстикнувся з критикою. Причиною стала форма твору — метафорична та екстравагантна, із вигадкою на межі пародії. В основі сюжету — події громадянської війни, боротьба лівого антиденікінського підпілля та любовні інтриги в цьому підпіллі. Роман просякнутий описами підпільних зібрань, провалами конспірацій, терористичними актами, небезпечно-романтичними подорожами й психологічними драмами на цьому ґрунті.

Легендарне Всеукраїнське фотокіноуправління, або ВУФКУ, яке об'єднало українських митців того часу в спробах говорити мовою кіно, виникло у 1922 році. ВУФКУ працювало автономно від Москви й об'єднувало виробництво та прокат фільмів, кіноосвіту, а також пресу, що писала про кіно. Михайло

Яловий теж долучився до роботи у новому мистецтві кінематографу й став сценаристом.

У 1927 році на кінофабриці ВУФКУ в Одесі він розпочав роботу в цій ролі над повнометражним художнім фільмом "Василина" (інша назва – "Бурлачка") за твором Івана Нечуя-Левицького. Варто зауважити, що режисером фільму був учень Леся Курбаса, талановитий Фавст Лопатинський, а художником-постановником фільму – архітектор та художник-модерніст Василь Кричевський.

Згодом у Харкові відбувся судовий процес над так званими членами СВУ (Спілки визволення України), наслідком якого стала велика кількість вироків українській інтелігенції. Цей процес фактично розпочав хвилю репресій.

У 1933 році Михайла Ялового заарештували за звинуваченням у шпигунстві й організації замаху на другого секретаря КП(б)У Павла Постишева. Арешт друга став останньою краплею для Миколи Хвильового, який 13 травня 1933 року на знак протесту вчинив самогубство у харківському будинку письменників "Слово", де вони обидва мешкали. *"Арешт Ялового — це розстріл цілої генерації"*, — йшлося в його передсмертній записці.

Михайло Яловий спочатку думав, що трапилася помилка і намагався пояснити, що не причетний до терористичних організацій. Згодом під тиском і з бажанням уникнути репресій він пише кілька кілька самокритичних біографій, де намагається дошукатися причин арешту, засуджує сам себе за боротьбистське минуле та намагається розкаятися за "політичну незрілість у молоді роки".

Але органам не потрібне було його каяття, адже ніхто не збирався його пробачати. Арешт Ялового був лише початком масштабної операції проти українських письменників і тому його зізнання мали бути такими, за які його могли б засудити до найвищої міри покарання — смерті.

Вирок для Михайла Ялового — 10 років виправно-трудоих таборів. Перебуваючи на непосильних роботах, митець написав листа, в якому дякував партії за збережене життя і також звертав увагу на те, що його неправильно використовують. За його словами, він значно краще міг би прислужитися владі за

своїм головним письменницьким фахом. Проте комуністичній владі не потрібен був ні його письменницький талант, ні його життя.

Справу Ялового переглянули повторно й за рішенням особливої трійки УНКВД Ленінградської області засудили до розстрілу. Вирок було виконано 9 жовтня 1937 року в урочищі Сандармох у Карелії, де письменника стратили разом з іншими відомими українськими діячами.

Твори Михайла Ялового опинились під забороною, а його ім'я потрапило до трагічного списку діячів Розстріляного відродження. Письменника офіційно реабілітували у 1957 році, скасувавши вирок "за відсутності складу злочину".

Письменник Микола Хвильовий: "Сьогодні 13-те. Пам'ятаєте, як я був закоханий у це число?"

Народився 13 грудня 1893 року у місті Тростянець, Охтирського повіту, Харківської губернії в родині вчителя, а 13 травня 1933 у місті Харкові пішов з життя – вистрілив собі в скроню. Саме так вчинив у власній квартирі за номером 9, що була у Харкові – тодішній столиці України, на 3 поверсі у знаменитому письменницькому будинку «Слово» літератор Микола Григорович Хвильовий (справжнє прізвище Фітільов) [3].

У Харкові, на теперішній вулиці Культури 9, Хвильовий оселився у 1930 році, а поруч інші письменники. Для них, власне, зробили цей будинок, щоб зручніше було пильнувати за письменницькою братією, а потім її представників заарештовувати. Літературознавець Григорій Костюк про першу зустріч з Хвильовим написав ось такі дивні слова: "Непоказна середнього зросту, щупленька, зі смуглявим обличчям людина. Я глянув і остовпів. Оце Хвильовий? Це той, хто вивів з рівноваги навіть самого Сталіна в Кремлі?" – про невождистську зовнішність Хвильового і про те, що він вивів з рівноваги Сталіна своїми виступами літературної дискусії 1925 року.

Почуття свободи у Хвильового сягнуло апогею напровесні 1926 у третьому циклі його памфлетів "Апологети писаризму". Це, я вам скажу, була справжня бомба. Заключний 13 памфлет мав скандальну, немислиму назву "Московські

задрипанки". Українська економіка – не російська і не може бути такою. Словом, Союз все таки залишиться Союзом і Україна є самостійна одиниця. "Малоросія вже одійшла "в область предання". Росія ж самостійна держава? Самостійна! Ну, так і ми самостійна".

Хвильовий майстерно обґрунтував цю тезу, знаючи, що буде далі. А далі був погром. Причому, сигнал дав Сталін у листі до керівників тодішньої України. Хвильового звинуватили у національному ухилі, потуранню буржуазним націоналістам. Він спокутує гріхи публічними каяттями, але робить свою справу – гуртує навколо себе однодумців і доводить, що вчитися слід у Європи, а не у Росії.

"Україна доти буде пляцдармом для контрреволюції, доки не пройде той природний етап, який Західна Європа пройшла в часи оформлення національних держав. Державна незалежність України неминуча, адже це пройшли всі народи Європи. Відтак, протидіяти цьому – значить бути гальмом прогресу". Одним розчерком пера Хвильовий перетворює на гальмо компартію і всіх її вождів столичних і регіональних. Ну хто ж міг йому таке пробачити?

Публічне шельмування Хвильового було майстерно зрежисовано. Його представляли націоналістом, фашистом, підголоском буржуазії та куркулів, він кається, але йому не вірять. Він розуміє – гратися більше не дадуть, потрібна повна капітуляція, перетворення на раба. І тут саме заарештовують його близького приятеля Михайла Ялового. Хвильовий розуміє: невдовзі так буде з ним. Він зазирає у прірву і знаходить вихід: вибудовує драматургію високого і страшного спектаклю, яким кине виклик всім. Мішенню він не буде, не дочекаються, і він сам ставить крапку у своєму житті - 13 травня 1933. Недаремно він любив цитувати Горація:

*"В хвилину радості умій себе стримати,
І в хвилі розпачу заховуй супокій.
Бо, знай, однаково прийдеться помирати,
О, Делію, коханий мій."*

«Кому веселе, а кому й сумне». Факти з життя Остапа Вишні

У 1930 році український письменник Олексій Полторацький опублікував у журналі "Нова генерація" статтю "Що таке Остап Вишня", де різко розкритикував творчість свого колеги-гумориста. А вже 25 грудня 1933 року Остап Вишня був безпідставно заарештований і засуджений до 10 років концтаборів за надуманими звинуваченнями [4].

"Ви уявляєте собі, – роздумував письменник, – народ радісно усміхнувся! Але як це трудно", – занотував у травні 1949 року у своєму щоденнику класик сатиричної прози ХХ століття Остап Вишня.

Йому судилося жити й працювати у часи ленінських в'язниць та і сталінських таборів. Але ім'я Остапа Вишні, як за його життя, так і зараз, викликає посмішку у тих, хто хоча б раз читав або чув про його твори.

Народився Павло Губенко 13 жовтня 1889 року на хуторі Черва у тодішній Полтавській губернії (тепер с. Грунь Сумської області) у багатодітній селянській родині. Після закінчення військово-фельдшерської школи в Києві, вступив на історико-філологічний факультет Київського університету. Однак, навчання так і не закінчив. Друкуватися почав 1919 в українській пресі в Кам'янці-Подільському, а під псевдонімом Остап Вишня – у харківській періодиці з 1921.

Вперше Павла Губенка заарештували восени 1920 року і ув'язнили у підвали більшовицьких катівень. Тоді його визволив головний редактор газети "Вісті ВУЦВК" Василь Еллан-Блакитний.

Після цього Вишня почав писати свої гострі фейлетони. Його твори стали настільки популярними, що їх почали друкувати окремими книгами, котрі опинялись бестселерами. Одна за одною виходять збірки усмішок письменника: "Діли небесні" (1923), "Кому веселе, а кому й сумне" (1924), "Реп'яшки", "Вишневі усмішки (сільські)" (1924), "Вишневі усмішки кримські" (1925).

Загальний тираж складав понад 2 мільйони, і це в країні, де майже половина населення була неписьменною. Односельчани збирались юрбою у тих, хто вмів читати та слухали читання нових творів письменника.

Протягом десяти років українською мовою з перевиданнями з'явилося близько ста книжок сатири й гумору Остапа Вишні та понад 2500 творів у періодичних виданнях. За що його влучно називали "Королем тиражу". У двадцяті роки об'єктами його сатири були: релігія і церква, українська націоналістична еміграція, різноманітні "пережитки минулого" у житті суспільства.

Вдруге письменника заарештували 1934 року і на десять років вилучили з літературного процесу. Від арешту і заслання не врятували ні народна популярність, ні величезні тиражі творів. Йому інкримінували підготовку замаху на українофоба, II секретаря ЦК КП(б)У Павла Постишева. Жорстокими допитами НКВСники вибили з нього зізнання.

За абсолютно надуманим звинуваченням Вишню засудили спочатку до розстрілу, а потім замінили на 10 років виправно-трудоих таборів. Остап Вишня опинився в Ухтпечтабі.

1943 року Олександр Довженко вмовив першого секретаря ЦК КП(б)У Микиту Хрущова домогтися від Сталіна звільнення Остапа Вишні. Він знову став потрібен радянській владі як сатирик і як пропагандист – треба було надихати народ на боротьбу проти гітлерівців.

Першим твором, що знаменував повернення письменника, стала "Зенітка", опублікована в газеті "Радянська Україна" 26 лютого 1944. Через кілька років виходять політичні фейлетони та памфлети "Самостійна дірка" (1945), "Весна-красна" (1949), "Мудрість колгоспна" (1952), "А народ воювати не хоче" (1953), "Великі ростить!" (1955), "Нещасне кохання" (1956) та ін.

Народ жартував, що там, де Остап Вишня, міліції не треба – він усюди наведе порядок. Його ім'ям названі вулиці українських міст, екранізовані твори.

Письменник-гуморист, засновник нового художнього жанру "нарис-усмішка" помер 28 вересня 1956 року. "Мабуть, з часів Котляревського не сміялась Україна таким життєрадісним, таким іскрометним сміхом, яким вона засміялась знову у прекрасній творчості Остапа Вишні", — сказав Олесь Гончар над труною письменника.

Майк (Михайло) Йогансен – письменник, поет, перекладач, автор першого українського бестселлера, один із засновників ВАПЛІТЕ.

1896, 28 жовтня – у Харкові народився Майк (Михайло) Йогансен – письменник, поет, перекладач, автор першого українського бестселлера, один із засновників ВАПЛІТЕ [5].

По батьківській лінії був чи то шведом, чи то норвежцем, чи то латишем. По матері походив зі старобільського козацького роду Крамаревських. «І, хоч опускалось коріння мого генеалогічного дерева в сиву запорізьку старину, все ж перші вірші свої я, Майк Йогансен, вирізав на дверях льоху німецькою мовою, – пише Йогансен у «Автобіографії», опублікованій 1929-го у альманасі «Літературний ярмарок». – Мавши вже 9 літ з дня народження, дуже розумно філософствував там про старість і смерть. Року 1918-го спробував писати вірші українською мовою і знайшов, що вони виходять природніше».

Вільно володів англійською, німецькою, французькою, італійською, іспанською, скандинавськими, майже усіма слов'янськими мовами, знав старогрецьку та латину.

Навколо Майка Йогансена гуртувалися талановиті митці – Юрій Яновський, Микола Бажан, Юрій Смолич, Василь Еллан-Блакитний. Близькі стосунки пов'язували його з Миколою Хвильовим та Володимиром Сосюрою. Дружба з Олександром Довженком зав'язалася зі спільного захоплення полюванням та рибалкою.

Був вправним гравцем у більярд. Відпочиваючи з друзями, задля розваги вирішили заключити парі на «ганьбу». Володимиру Маяковському-затятому більярдисту, який програв, довелося лізти під більярдний стіл і звідти декламувати вірші.

1925-го вийшов пригодницький роман Майка Йогансена під псевдонімом Віллі Вецеліуса «Пригоди Мак-Лейстона, Гаррі Руперта та інших», який мав шалену популярність. Кожний розділ роману виходив окремим випуском. Цьому твору судилося стати справжнім бестселлером, бо протягом року загальний наклад книжок становив сто тисяч примірників.

У цей час Майк Йогансен відкрив для себе кіно. З Юрком Тютюнником вони написали сценарій фільму «Звенигора». Стрічку знімав Олександр Довженко. Він вніс зміни до сценарію, тому Йогансен відмовився від авторства. Після цього згасає їхня дружба.

Йогансен звертається до сюжетного вірша, балад, віршованих оповідань, нарисів, поєднання прози та поезії, містифікації. Відчуваючи власну загибель, 1920-го він написав вірша «Я знаю: загину».

18 серпня 1937-го о 16-й НКВСівці заарештували Майка Йогансена за звинуваченням в діяльності антирадянської, націоналістичної організації, яка прагнула шляхом терору й збройного повстання проти радянської влади відірвати Україну від Радянського Союзу. На допитах письменник тримався гідно: «Я говорив, що Остап Вишня – ніякий не терорист, – свідчив Йогансен на допиті 16 жовтня 1937-го, – Що саджають людей безневинних у тюрми. Я стверджував, що арешти українських письменників є результатом розгубленості й безсилля керівників партії і Радянської влади».

Майка Йогансена розстріляли 27 жовтня 1937-го у Києві. Тіло було таємно поховане у Биківнянському лісі.

Цікаві факти [6]:

Майк був не єдиною дитиною у родині. Він мав сестер Тетяну та Маргариту, брата Федора. Батько змушував дітей читати «Фауста» Гете, щоб вдосконалять свої знання з німецької мови.

У 9 років склав перший вірш про старість і смерть німецькою мовою. Він вирізав його на дверях льоху.

Із 14 років Йогансен почав підробляти репетиторством.

Мріяв багато подорожувати. Та за життя йому вдалося здійснити кілька подорожей: у болгарські та єврейські колонії на Півдні України, Дагестан та прикаспійські степи.

**Михайль Семенко – поет доби Розстріляного відродження,
основоположник українського футуризму.**

1892, 31 грудня народився Михайль Семенко – поет доби Розстріляного відродження, основоположник українського футуризму [7].

Семенко народився у селі Кибинці Миргородського району на Полтавщині. Його батько Василь Семенко був волосним писарем. Мати – письменниця Марія Проскурівна. Навчався Михайль у Хорольському реальному училищі, а в 1912 році вступив до Психоневрологічного інституту в Петербурзі.

У 1913-му Семенко звернувся до футуризму – авангардного напрямку в літературі та мистецтві, що зародився в Італії. Поет зачинає окремий напрям – так званий кверофутуризм або футуризму пошуку. Сутність мистецтва Семенко вбачав у динаміці та шуканні, а не в самому творі.

До когорти кверофутуристів, окрім Михайля Семенка, входили його брат Базиль Семенко та художник Павло Ковжун. Ця група стала відомою у 1914 році, коли її учасники виступили із закликом спалити Кобзар. Своєю заявою Семенко не мав на увазі буквальне спалення книги, а відмову від спадщини, яка, на його думку, затримувала розвиток мистецтва. Кверофутуристів за це розкритикувала значна частина української інтелігенції.

З початком Першої світової війни Семенка мобілізували у військо. До 1917 року він служив у кріпосно-телеграфній роті у Владивостоці. Там познайомився зі своєю майбутньою дружиною Лідією Горенко. Написав сповнені любовної й ностальгійної лірики збірки «П'єро кохає» та «П'єро здається».

Після Лютневої революції 1917-го повернувся в Київ. Намагався створити нове футуристичне об'єднання, адже «Кверо» розпалося: Базиль Семенко загинув на фронті, Павло Ковжун переїхав у Львів.

Певний час Михайль Семенко був близький із групою «Флямінго», згодом створив «Ударну групу поетів-футуристів», яка у 1922-му переросла в Асоціацію панфутуристів – Аспанфут. Суть панфутуризму полягала в тому, що всі мистецтва є синтетичними й перетікають з одного в інше. Відповідно футуризм має

об'єднувати різних митців: літераторів, художників, театралів, кінематографістів тощо.

З особливим пієтетом Михайль ставився до кінематографа. У 1925–1927 роках працював редактором на Одеській кіностудії. Запропонував письменникам Гео Шкурупію, Юрію Яновському та Миколі Бажану стати сценаристами й зробити свій внесок в українське кіно. Під впливом Семенка та роботи в кіностудії Бажан почав займатися кінокритикою, став редактором журналу «Кіно».

В Одесі Семенко познайомився з акторкою драмтеатру Наталією Ужвій, переконав зніматися в кіно. Вона стала його другою дружиною. У 1927 році поет перебрався до Харкова. Там реалізував свою головну творчу мрію – створив журнал «Нова генерація», який писав про різні види мистецтва. З цим виданням співпрацювали кінематографісти Дзига Вертов та Михайло Кауфман, театralи Амвросій Бучма та Кость Кульчицький. Часопис приділяв велику увагу маловідомим на той час архітектурі, дизайну, плакату. Публікував проекти німецької дизайнерської школи Баугауз та французького архітектора Ле Карбюзьє. Друкував репродукції західних художників – від маловідомих, як Рудольф Белінг чи Ісмаель Гонсалес, до Пабло Пікассо та Фернан Леже. У журналі публікували огляди та критику західних мистецьких видань з Німеччини, Франції, Бельгії, Італії, Нідерландів. «Нова генерація» показувала українським читачам світ західної культури та мистецтва. Видання проіснувало до січня 1931 року. Вийшло 36 номерів.

Поет-футурист жив у будинку «Слово» в Харкові. 23 квітня 1937 року після творчого вечора в Києві його арештували органи НКВС за звинуваченнями в контрреволюційній діяльності. Після тортур літератор написав «зізнання» у травні 1937-го. У жовтні його засудили до розстрілу. Стратили Михайля Семенка в київській тюрмі НКВС.

Творчість Семенка має вплив і на сучасне українське мистецтво. Мотиви футуристичної естетики можна прослідкувати в поетів Ігоря Калинця та Сергія

Жадана. Вірші Семенка поклали на музику виконавці Місько Барбара, ONUKA, Dakh Daughters, Alexjazz.

Закріплення матеріалу:

Проведення гри «Вгадай історичну особу».

1. Інструктаж з гри

- Обмежити тему постатями, які мешкали в "Будинку Слова".
- Вчитель загадує одну з особистостей, пов'язаних із цією темою.

2. Хід гри:

- Учні задають запитання, щоб дізнатися, хто це.
- У відповідях вчитель використовує тільки "так", "ні" або "частково".
- Гра триває, доки особа не буде вгадана.

Приклади для загадування:

- Микола Хвильовий.
- Остап Вишня.
- Михайль Семенко
- Лесь Курбас.
- Майк Йогансен
- Михайло Яловий

Додаткові підказки для складніших питань:

- Зачитати цитату з твору або уривок про життєвий шлях цієї особи.
- Назвати твори, пов'язані з митцем.

Бонус: За швидку відповідь вихованці отримують додаткові бали.

Підсумок заняття:

Обговорення результатів гри:

- Які питання були найефективнішими?
- Що нового ви дізналися про мешканців "Будинку Слова"?

Рефлексія:

- Чому, на вашу думку, радянська влада так боялася української інтелігенції?
-

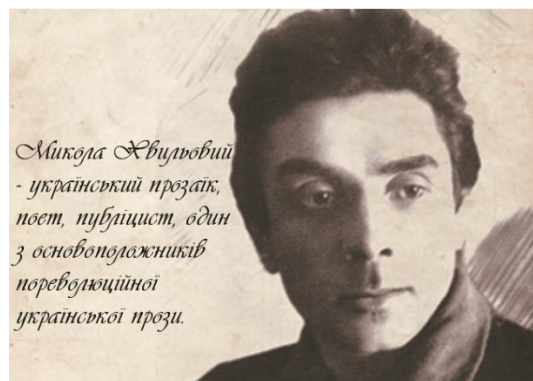
Домашнє завдання:

- Підготувати креативну презентацію або постер про одного з мешканців "Будинку Слова".

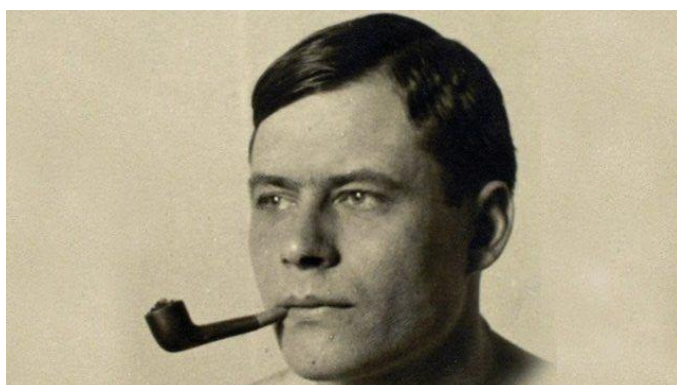
Про них розповідають вулиці Харкова

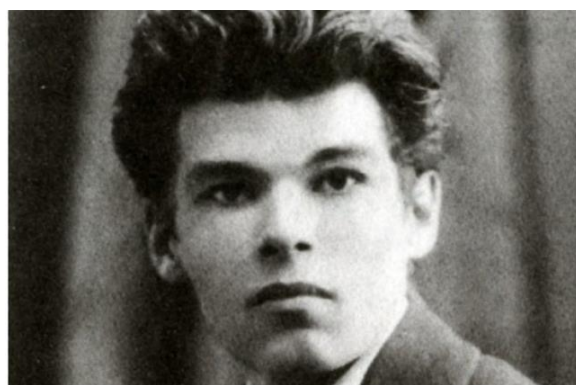
Михайло Яловий (1895-1937)

Микола Хвильовий (1893-1933)

Майк Йогансен (1896-1933)

Михайль Семенко (1892-1933)

Остап Вишня (1889-1956)

Меморіальна дошка з іменами письменників та митців на будинку «Слово» (2003)

4. ОБЛАСНИЙ МАРАФОН КРАЄЗНАВЧИХ КРОСВОРДІВ «ПІЗНАЙ СВОЮ КРАЇНУ», ПРИСВЯЧЕНИЙ ЗНАМЕННИМ ДАТАМ ТА ВИДАТНИМ ОСОБИСТОСТЯМ УКРАЇНИ

1. Мета і завдання Марафону

Метою Марафону є виховання юних громадян України на кращих зразках історичної, духовної спадщини українського народу, різноманітні географічних та туристичних особливостей нашої держави; сприяння розвитку творчої особистості учнів; популяризація краєзнавчої роботи серед учнівської молоді Харківщини.

2. Терміни проведення Марафону

Марафон проводиться протягом 2024 року, у період з **15 січня 2024 року по 31 грудня 2024 року**.

3. Організатори Марафону

Організатором Марафону є Комунальний заклад «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради.

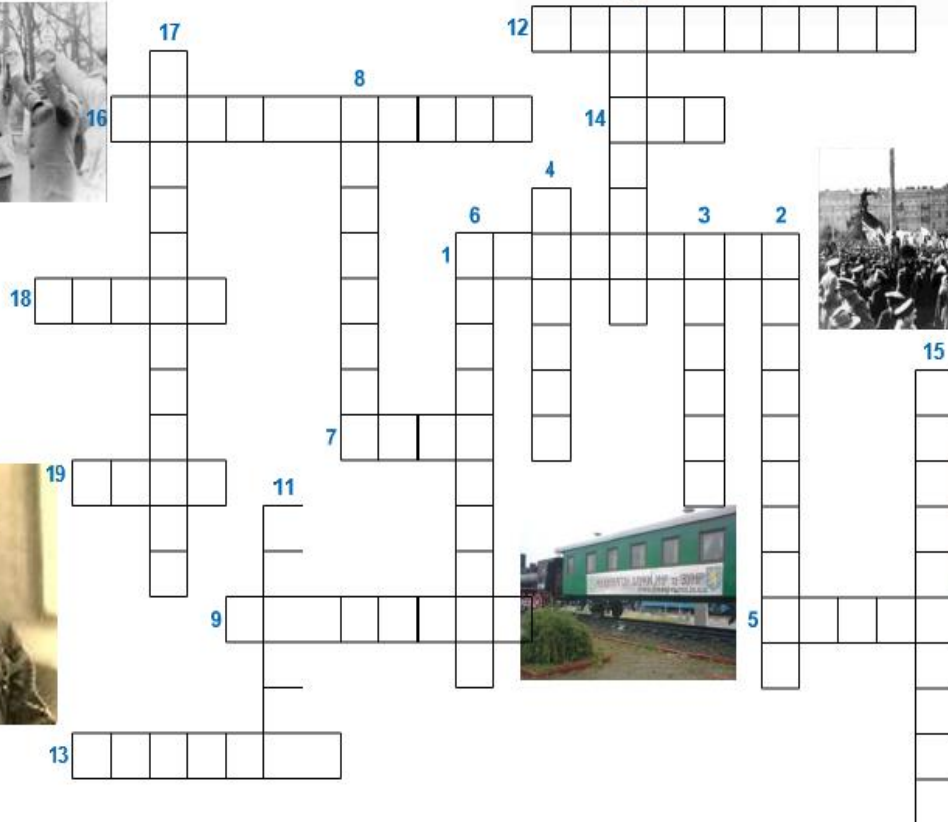
4. Учасники Марафону

До участі в Марафоні «Пізнай свою країну» запрошуються учні, слухачі, здобувачі освіти закладів загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти Харківської області.

5. Умови проведення

Протягом періоду проведення Марафону кожного місяця на офіційному сайті Станції та сторінці у Facebook буде розміщене оголошення про проведення чергового етапу марафону. Кожен етап (кросворд) присвячений пам'ятній події історії України, видатним особистостям, державним та традиційним святам. Після розміщення кросворду на офіційних сторінках Станції, всі бажаючі можуть розв'язати кросворд та відправити відповіді Організаторам марафону. Для цього необхідно буде заповнити Гугл форму з даними учасника і прикріпити файл з відповідями. Перші 30 учасників, які надішлють правильні відповіді, отримають сертифікат переможця відповідного етапу марафону.

ДЕНЬ СОБОРНОСТІ

По горизонталі:

1. Як називалося місто, у якому Національна Рада ухвалила рішення про злуку ЗУНР та УНР?
5. Прізвище президента, за каденції якого вперше на офіційному рівні почали відзначати день Соборності.
7. В якому місті Федір Швець проголосив наступні слова "Віднині воєдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України – Галичина, Буковина, Закарпаття і Наддніпрянська Україна. Здійснилися віковічні мрії..."?
9. 23 січня 1919 року у Києві, в оперному театрі запрацював тимчасовий орган законодавчої влади соборної Української Народної Республіки. Він називався.... конгрес

По вертикалі:

2. Хто очолював Директорію УНР та прийняв грамоту Національної Ради «Про об'єднання Західноукраїнської Народної Республіки з Великою Східною Україною»?
3. 21 січня 1990 р. патріотичні сили організували акцію символічного єднання між Києвом, Львовом та ІваноФранківськом як символ духовної єдності людей східних і західних земель України. Акція мала назву «живий ...».
4. Проголошенню Акта Злуки передувало підписання «Передвступного договору» у штабному вагоні Директорії 1 грудня 1918 року. В якому місті це відбулося?
6. Прізвище відомого театрального діяча, який став режисером постановником урочистостей у

(вказіть перше слово в назві).

12. Прізвище автора книги, яка разом з брошурою «Самостійна Україна» мала вплив на формування ідеї соборності в українському суспільстві на початку ХХ століття.

13. Прізвище автора сценарію урочистостей на Софійському майдані з нагоди проголошення Акта Злуки.

14. Програмним документом якої партії стала брошура Миколи Міхновського «Самостійна Україна»? Вкажіть аббревіатуру.

16. На масовому вічі представник Західноукраїнської Народної Республіки зачитав грамоту Національної Ради «Про об'єднання Західноукраїнської Народної Республіки з Великою Східною Україною». Вкажіть прізвище представника ЗУНР.

18. Як звали представника ЗУНР, який після укладання Акта Злуки, став шостим членом Директорії?

19. В якому місті відбулося перше святкування Дня Соборності?

день Злуки.

8. Прізвище галицького письменника, який був у складі делегації ЗУНР на урочистостях з нагоди проголошення Акта Злуки.

10. У якому місті, не дивлячись на заборону радянської влади, у ніч на 22 січня 1973 року члени так званої Росохацької підпільної групи встановили чотири синьо-жовті прапори та розвішали по місту прокламації на честь дня Соборності?

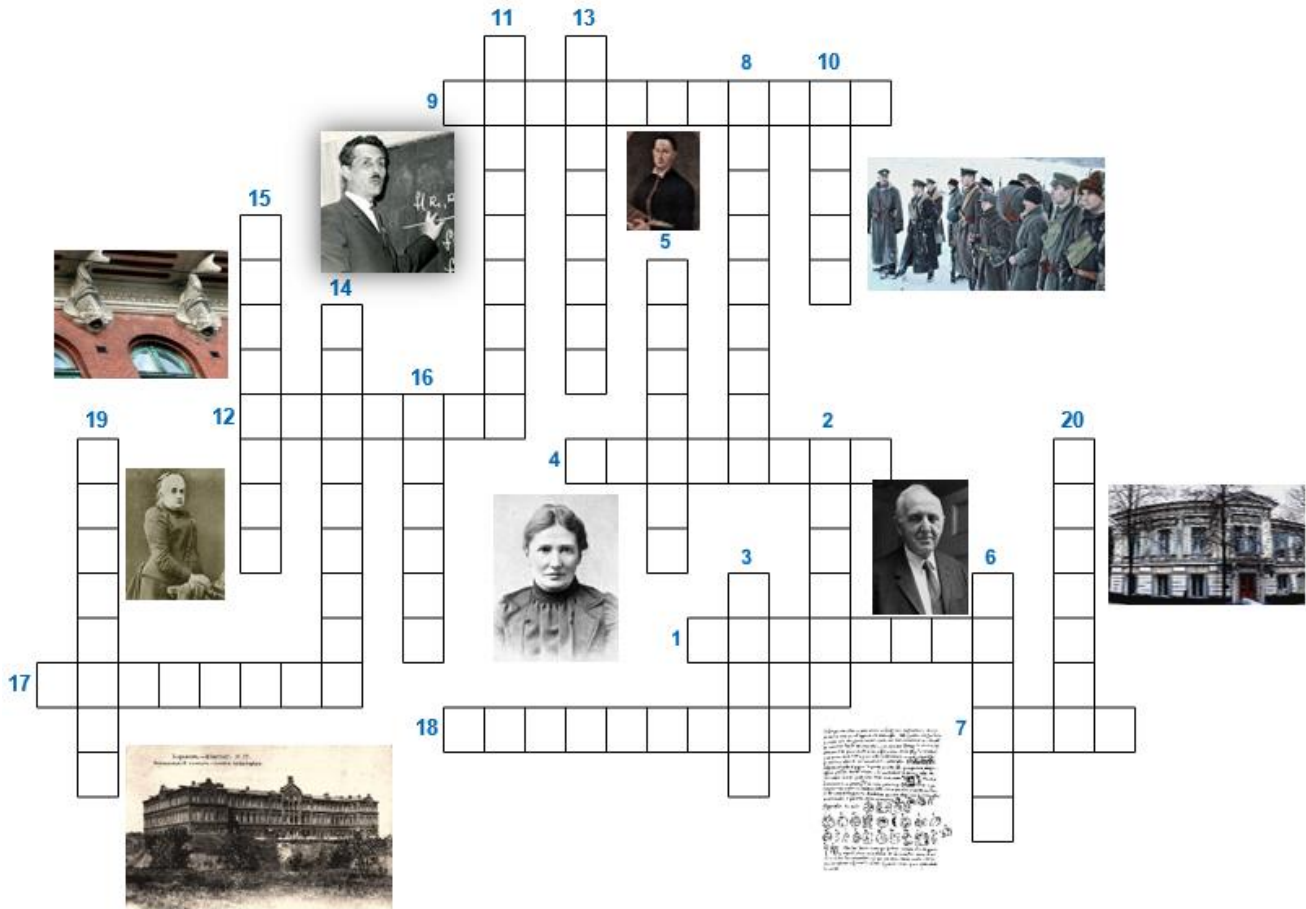
11. У ніч на 22 січня 1978 року в Каневі, на могилі Тараса Шевченка, протестуючи проти русифікації, вчинив акт самоспалення український дисидент, політв'язень. Вкажіть його прізвище.

15. В день підписання Акта Злуки відбувся військовий парад галицького легіону Січових Стрільців. Вкажіть прізвище полковника, який командував парадом.

17. Що було проголошено за рік до укладання Акта Злуки, 22 січня 1918 року?

ХАРКІВ НАУКОВИЙ

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ 219 РІЧНИЦІ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

По горизонталі:

1. Вкажіть галузь науки, в якій працювала Любов Мала. За високі досягнення її ім'я було внесене Міжнародним біографічним центром у видання «2000 видатних учених ХХ ст.».
4. Вона – перша жінка-науковець в історії України, що здобула ступінь докторки історії. У 1907-1917 рр. – професорка, завідувачка кафедри та викладачка, зайняла перше місце в конкурсі на найкращий підручник з історії України. Заснувала історичний гурток у Харкові. Виступала за жіночу емансипацію. Вкажіть прізвище цієї вченої.
7. Уродженець Харківщини Юрій Кнорозов розшифрував рукописи стародавнього племені, хоча до цього вважалося, що вони не підлягають дешифруванню. Вкажіть назву цього племені.

По вертикалі:

2. У цьому родовому маєткові була організована сільська школа - одна з перших на Слобожанщині. Власник маєтку заснував тут хімічну лабораторію і метеостанцію. Назвіть село, де це відбувалося.
3. Як називається легендарне велике місто VI—V ст. до н. е., про яке пише давньогрецький історик Геродот та яке харківський археолог Борис Андрійович Шрамко асоціює зі скіфським Більським городищем на річці Ворскла у Полтавській області?
5. Одна з дисциплін, яку викладав Григорій Сковорода у Харківському колеґіумі?
6. Назвіть ім'я всесвітньо відомого економіста, лауреата Нобелівської премії з економіки, дитинство та студентські роки якого були пов'язані з Харковом.

9. Від назви якого населеного пункту походить прізвище класика українського письменства, професора, декана, ректора (1841-1849) Харківського університету?

12. Вкажіть прізвище видатного харківського вченого, який разом зі своїм учнем Д. Міллером написав фундаментальну працю «История города Харькова за 250 лет его существования».

17. У Харкові в 1885 році був відкритий Технологічний інститут - другий за часом відкриття в Україні після Львівської технічної академії. Хто був організатором та першим директором інституту? Назвіть прізвище.

18. На честь цього відомого у всьому світі вченого було названо астероїд, відкритий 13 вересня 1978 року, кратер на Марсі, сорт тюльпанів, вулиця та станція метро в місті Харків. Вкажіть прізвище вченого.

8. Відомий фольклорист, етнограф, літературознавець, громадський діяч, один із засновників Харківського історико-філологічного товариства, директор (1920-1922) Музею Слобідської України М. Сумцов, у 1918 році видав узагальнюючу працю «..... Исторично-етнографічна розвідка». Вкажіть перше слово в назві.

10. В. Отамановський - відомий український історик, краєзнавець, громадський і політичного діяч. Засновник «Братства самостійників», депутат Української Центральної Ради. А ще він учасник однієї з найвідоміших битв часів національно-визвольних змагань. Назвіть населений пункт, поблизу якого відбулася битва.

11. 29 січня 1805 року було урочисто відкрито Харківський університет. У XIX ст. він мав 4 факультети: фізико-математичний, історико-філологічний, медичний і.... Вкажіть четвертий факультет.

13. Вкажіть прізвище видатного вченого, випускника Харківського університету, лауреата Нобелівської премії, який народився в селі Іванівка Куп'янського повіту (нині Дворічанський район Харківської області).

14. Назвіть прізвище академіка, на честь якого названо одну з вулиць Харкова, а десятки років школярі вивчали геометрію за його підручниками.

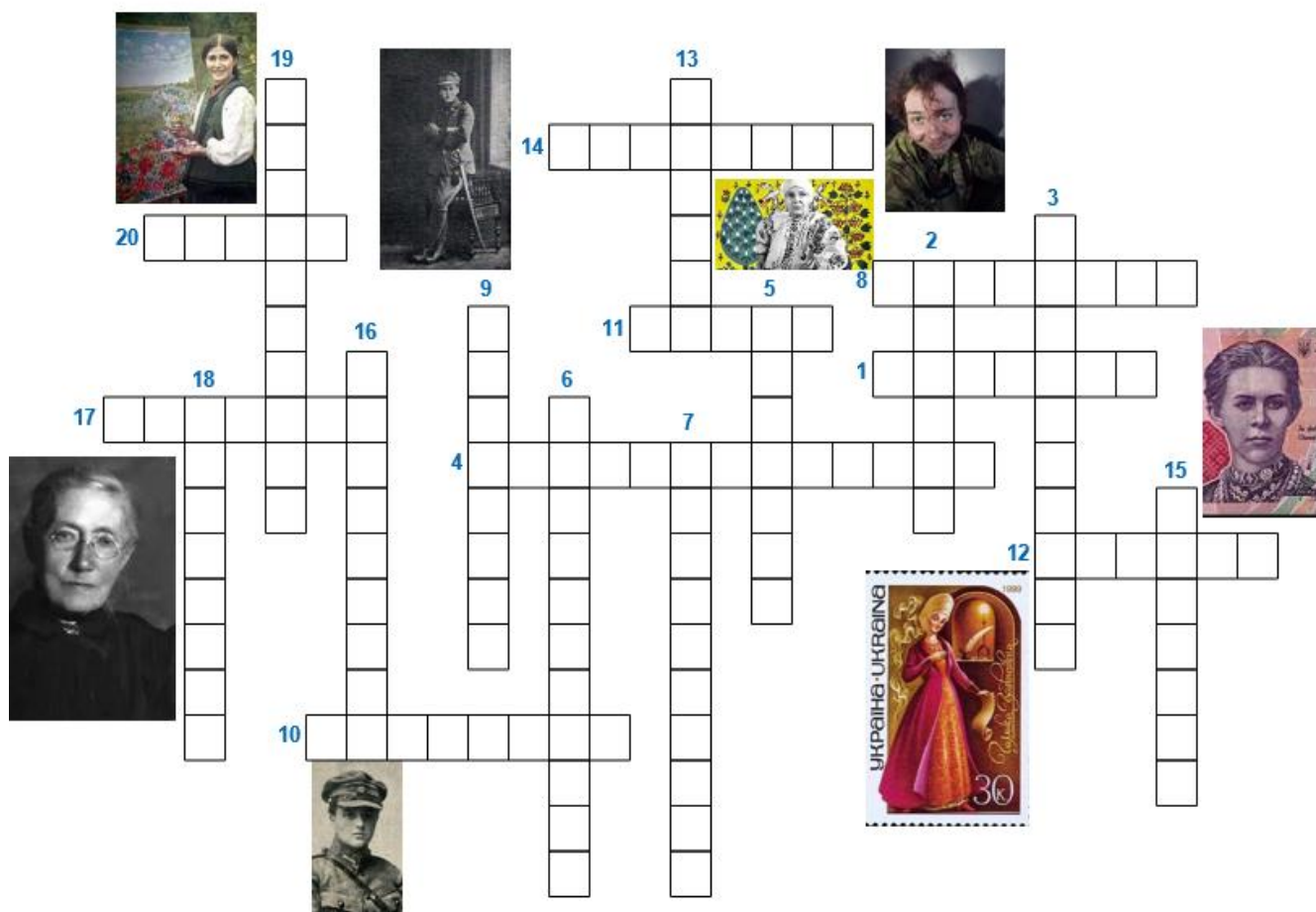
15. Вкажіть прізвище архітектора, який збудував у Харкові один із найвідоміших будинків — житловий будинок у провулку Грабовського, що отримав у харків'ян назву «Золота рибка».

16. У 2014 році в Харкові було створено центр інтерактивної науки, де можна ознайомитися з різноманітними фізичними законами та явищами. Вкажіть прізвище вченого, на честь якого названий цей центр.

19. Назвіть ім'я української педагогині, організаторки народної освіти, благодійниці, засновниці першої безкоштовної недільної школи для дівчат.

20. За проектами цього архітектора у Харкові споруджено більше 40 будинків. Він був автором проекту та власником будинку, в якому з 1934 року було розміщено Будинок учених у Харкові. Вкажіть ім'я цього архітектора.

Українські жінки

По горизонталі:

1. Вкажіть прізвище української громадської і політичної діячки, організаторки 1-ї жіночої чоти Легіону УСС, розвідниці, активістки УВО, зв'язкової полковника Євгена Коновальця.

4. Завдяки підтримці православної княгині-меценатки Анастасії Заславської з'явилася на світ визначна рукописна пам'ятка староукраїнської мови та мистецтва XVI століття. Один з перших українських перекладів Євангелія на староукраїнську літературну мову. Як називається це Євангеліє?

8. Її називали «чарівна Батерфляй», Джакомо Пуччіні подарував їй свій портрет, її знали та нею захоплювалися в багатьох містах Європи та світу. Яка професія була у цієї жінки?

10. Як звали єдину жінку – офіцера в армії УНР?

По вертикалі:

2. Ця тендітна дівчина стала відома на весь світ навесні 2022 року, коли з'явилося відео, як вона співає пісні ОУН-УПА в підвалі «Азовсталі». Катерина учасниця російсько-української війни, парамедик-доброволець Національної гвардії України. Кавалер ордена "За мужність" III ступеня. Вкажіть позивний захисниці.

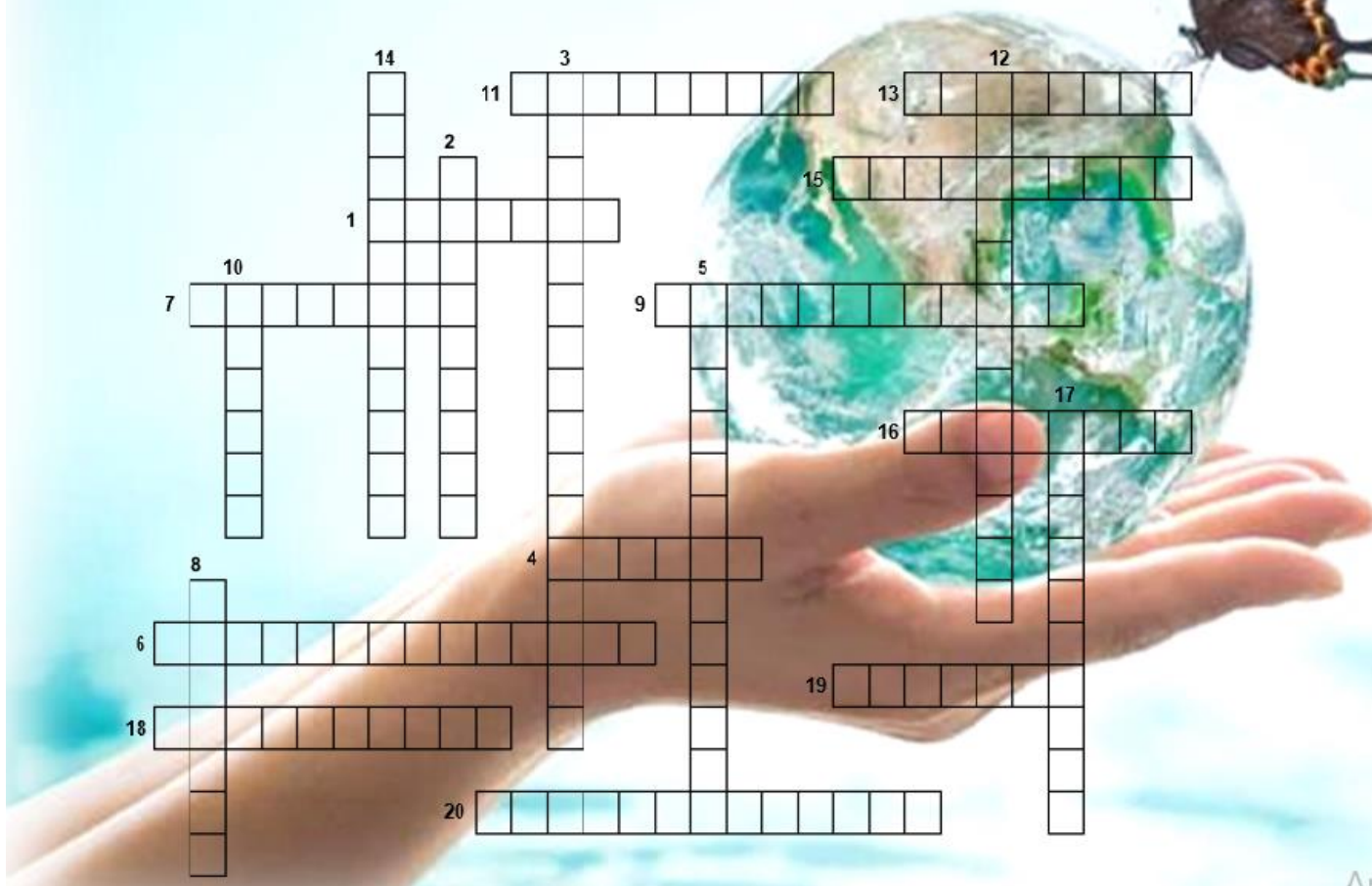
3. Вкажіть назву села, де народилася видатна харків'янка, яка стала першою професійною художницею і засновницею приватної школи малювання та живопису у Харкові. На базі цієї школи було створене художнє училище. Зараз це Харківська державна академія дизайну і мистецтв.

5. 25 лютого 2022 року в Київській області від ворожого обстрілу постраждав музей, в якому зберігалися картини Марії Приймаченко. Працівники музею і просто

11. Вона українська письменниця, поетеса, вчителька, перекладачка, редакторка та просвітителька. Відома, окрім своєї творчості, ще й тим, що була дружиною, й помічницею відомого письменника, етнографа і лексикографа, автора перших підручників з української мови та упорядника 4-томного «Словаря української мови». Як звали цю жінку?
12. На честь цієї жінки у 1999 році була випущена поштова марка в серії «Славетні жінки України». Вона опікувалася освітою та духовністю в українських землях. Її ім'я згадують поряд з П.Могилою та П.Конашевичем-Сагайдачним. Походила з старовинного українського шляхетського роду. Вкажіть регіон, з якого походив рід, до якого належала ця жінка.
14. Вкажіть ім'я української вченої, що першою у світі створила мову програмування для комп'ютера. Її портрет виставлений у «Музеї Тюрінга» – Всесвітньому музеї обчислювальної техніки, що знаходиться у Великій Британії.
17. Софія Русова - українська учителька, письменниця, літературознавець і громадська діячка, член Центральної Ради, у Міністерстві освіти Української народної республіки очолила відділи позашкільної освіти та дошкільного виховання. Саме їй відомий український композитор присвятив рапсодію на пісню «Золоті ключі». Вкажіть прізвище композитора.
20. Катерина Білокур пережила страшний Голодомор, все своє життя прожила у селі, так і не отримавши паспорту. Її картини були представленні на міжнародній виставці у Парижі, де ними захоплювався Пабло Пікассо. Що найбільше любила малювати Білокур?
- небайдужі люди, не зважаючи на обстріли, змогли врятувати більшість експонатів музею. Вкажіть назву населеного пункту, де розташований цей музей?
6. Олена Пчілка, відома українська письменниця, перекладачка, громадська діячка, фольклорист, етнограф, походила зі славетного козацького роду, відомого ще з часів гетьманщини. Вкажіть її дівоче прізвище.
7. Перша жінка-лікар в Австро-Угорщині та перша галичанка, яка здобула університетську медичну освіту, була першим лікарем Галичини і Австро-Угорщини, яка почала використовувати променеву терапію в боротьбі з онкологією. Уклала словник української медичної термінології. Вкажіть прізвище лікарки.
9. Громадська та військова діячка, історик, викладачка географії. Відома тим, що була першою у світі жінкою, яку офіційно зарахували на військову службу у званні офіцера. Вкажіть прізвище цієї жінки.
13. На честь цієї видатної української вченої Міжнародний Астрономічний союз назвав один із найбільших кратерів (діаметром 42,5 кілометра) на одній з планет. Вкажіть назву планети.
15. На найпопулярнішому портреті Лесі Українки, розміщеному на 200 гривневій купюрі, поетеса зображена з традиційною прикрасою на шиї. Як називається ця прикраса?
16. Мілена Рудницька, українська громадсько-політична діячка, журналістка, письменниця виступала з доповідями на конференціях Ліги Націй, намагаючись привернути увагу до жахливої події, що відбувалася в Україні. Про яку саме подію йде мова?
18. Яке жіноче ім'я прославило Україну на Євробаченні 2022 року?
19. Яким видом спорту займається Ольга Харлан?

Присвячується Міжнародному Дню Землі

ДЕНЬ ЗЕМЛІ

По горизонталі:

1. Цей органічний мінерал давні греки називали «електроном». Предметом торгівлі він став у неоліті, цінувався вище від інших дорогоцінних каменів і металів, був особливо популярний у країнах Середземномор'я. В Україні його запаси відомі у Рівненській, Волинській, Житомирській областях. Що це за мінерал?
4. Одне з улюблених стихійних лих (явищ) голлівудських кінематографів, у результаті якого 20 років тому було майже знищено одне з міст Індонезії.
6. Назвіть найбільший за площею біосферний заповідник України.
7. Як називається блакитно-зелений різновид мікрокліну?
9. У Борщівському районі Тернопільської області розташована найдовша гіпсова печера у світі:

По вертикалі:

2. Кого називають "Батьком географії"? Цей давньогрецький вчений жив у III ст. до н. е.. Він увів саму назву цієї науки, першим визначив розміри Землі, створив першу карту.
3. Серед регіональних ландшафтних парків, які восени 2022 року звільнили від окупантів бійці 92 ОШБр ім. кошового отамана Івана Сірка – «... степ».
5. Явище, коли мінерал «ховається» за чужою формою.
8. Країна, в якій є незвичайна рівнина, покрита товстим шаром солі. Її площа становить понад 12 000 км² і в певні моменти часу вона покривається тонким шаром вологи, перетворюючись у величезне дзеркало. Цю її властивість використовують для налаштування оптичного устаткування на супутниках Землі.
10. Назвіть політика США, який у XIX столітті

довжина — близько 260 км. Назва цієї печери характеризує більшість українців і допомагає нам подолати всі труднощі. Як називається печера?

11. Континент, на якому немає жодного діючого вулкана, льодовиків і високих гір.

13. Вкажіть назву мінералу: малиново-червоний «саамський камінь».

15. Як називається день, коли ООН святкує День Землі (зазвичай 20-21 березня)?

16. Вкажіть назву гірської породи вулканічного походження чорного, темно-сірого, чорно-коричневого кольору. Індіанці Майя використовували цю гірську породу для створення

зброї – Макуауїтль (щось середнє між палицею та мечем). Зараз використовують для виробництва хірургічних лез.

18. Заповідник міжнародного значення, що займається природоохоронною та науково-дослідною діяльністю.

19. Назвіть транскордонний біосферний заповідник на території Польщі й України, включений до Світової Мережі Біосферних Заповідників на сесії ЮНЕСКО у 2019 році в Парижі.

20. Національний парк на території Харківщини, родзинкою якого є заболочені «блюдця» – лісові пониження з болотами, типовими для Полісся, але рідкісними для посушливого Лісостепу.

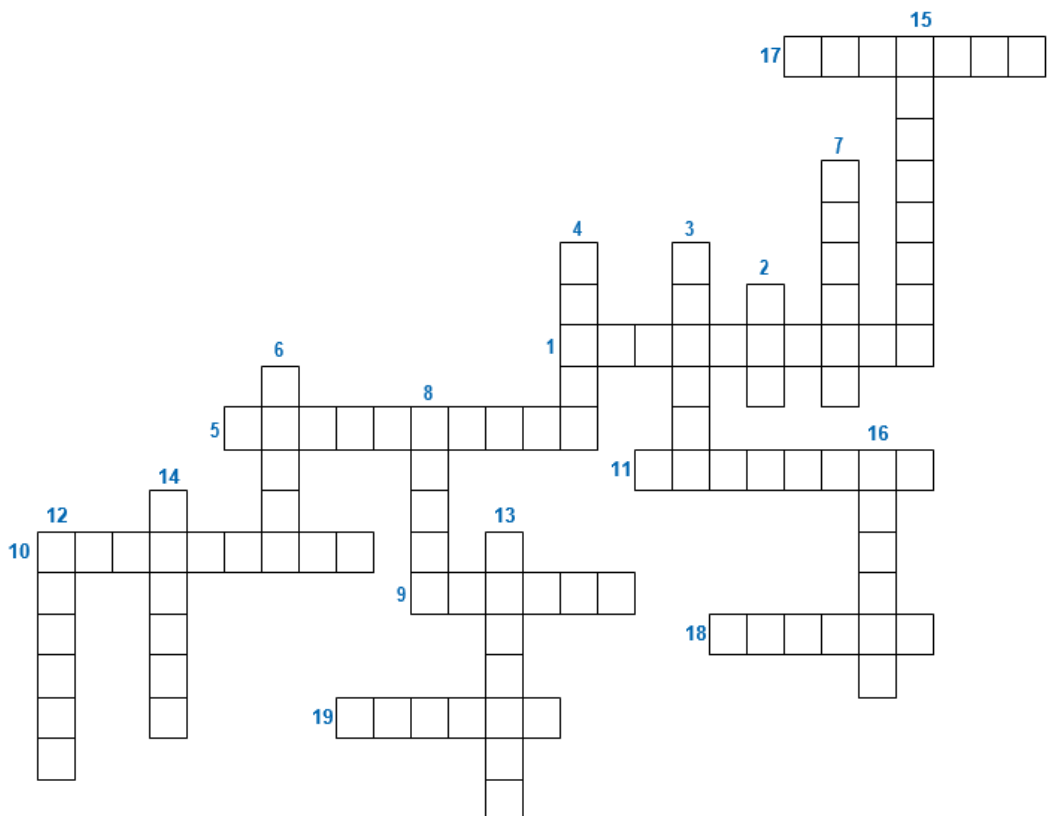
першим запропонував організувати свято садження дерев.

12. Національний парк - унікальний і найбільший в Україні центр крейдяних ландшафтів, флори та фауни.

14. Для того, щоб побачити це озеро в Україні, потрібно піднятися на висоту 1801 метр.

17. В Херсонській області знаходиться один з найпрекрасніших географічних об'єктів України – рожеве озеро. Його називають українським Мертвим морем. Завдяки яким водоростям озеро має рожеве забарвлення?

ТРАДИЦІЙНИЙ ОДЯГ УКРАЇНЦІВ

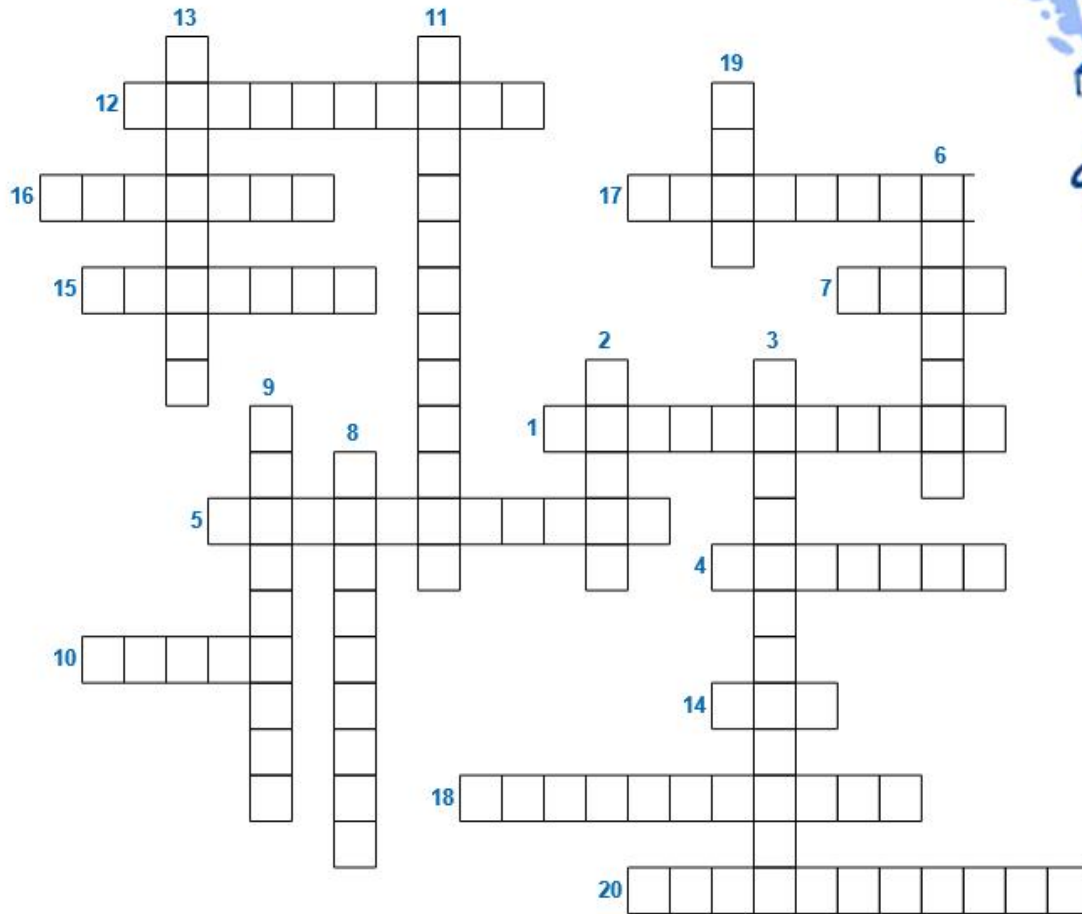
По горизонталі:

1. Для чого використовували рубель та качалку?
5. Легенда розповідає, що багато чоловіків цього краю загинули від набігів кочівників. На знак жалоби жінки вирішили 7 поколінь носити траур. Для цього одяг вишивали чорною ниткою. Як називається ця вишивка?
9. Елемент одягу — смужка шириною 3-15 см, довжиною до 3 м., за допомогою якого утримувався стегновий незшитий, а пізніше зшитий одяг, буває тканий або плетений. Червоного, синього чи зеленого кольору, може бути квітчастий з китицями з обох кінців. Як він називався?
10. У 1902 році на виставці була представлена вишита сорочка. Говорили, та і зараз шириться міф, що вона належала відомому наказному гетьманові. І хоча вже доведено, що то не чоловіча, а жіноча сорочка, але її продовжують називати за прізвиськом гетьмана. Вкажіть прізвисько гетьмана.
11. Що з переліченого не є взуттям: постолі, чорнобривці, пацьорки, крутілі, чуні?
17. Яка з перерахованих традиційних технік вишивання з'явилася в українській вишивці тільки в ХІХ ст: гладь, вирізування, ретязь, скісний вивід, мережка, хрестик, низь, повзунок, плетіння.
18. Французька косметична фірма пропонувала набір недорогих, доступних товарів - мило, пудра, духи тощо для незаможного населення в українських землях у ХІХ. Успіху фірми сприяли і вдалі рекламні акції. На обгортках від мила вони друкувати невеликі схеми для вишивання. Вкажіть прізвисько власника фірми?
19. Ця дерев'яна діжка - не просто діжка, а гаджет номер один в господарстві пересічного селянина на Полтавщині ще якихось 100-150 років тому, вона служила замість пральної машини. Вкажіть назву діжки.

По вертикалі:

2. Скільки разів на рік збирали коноплі для виготовлення тканини?
3. Обрус, плат, рантух, завійка, опинанка, ширінка – так в різних регіонах України називали важливий предмет жіночого одягу. Що це за предмет?
4. Вкажіть предмет чоловічого одягу, який має велике обрядове значення в домашньому господарстві, а саме в розведенні домашньої птиці.
6. Шевченко ховав за халявкою свої вірші, воїни клали ножі. Частиною якого елемента вбрання є халяви? (відповідь пишеть в однині)
7. Кого в Україні вдягали в льолю? (відповідь пишеть в однині називного відмінку)
8. Назвіть елемент вбрання, який носили дівчата, а жінкам не можна було вдягати.
12. Який псевдонім був у відомої письменниці, суспільної діячки, авторки альбому «Український народний орнамент. Вишивки, тканини, писанки». Саме вона, як кажуть сучасні дослідники, ввела моду на вишиванки серед української інтелігенції.
13. Як називається вид традиційного головного убору одружених українок для виходу в люди у вигляді полотняного або тонкого прозорого видовженого відрізу тканини, який зав'язували навколо голови поверх очіпка?
14. Із запропонованого переліку термінів вкажіть той, який є зайвим у логічному ланцюжку: бердо, воротило, рубель, ляда, човник, ремізки.
15. Який предмет одягу в різних регіонах України носив назви: андарак, кидля, шорц, мальованка?
16. Як називається зшита з овечої шкіри безрукавка. Такі безрукавки були поширені переважно на території Карпат та Прикарпаття. Їх оздоблювали помпонами (кутасиками), металевими бляшками, вишивкою?

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

По горизонталі:

1. Вкажіть зайве поняття: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, теократична, соціальна, правова держава».
4. Яка геральдична тварина була зображена на гербі Карпатської України відповідно до «Закону число 1» Конституційного акту Незалежної Карпатської України ухваленого 15 березня 1939 року?
5. Вкажіть одне з двох міст України, що має спеціальний статус відповідно до Конституції України.
7. Перша писана збірка законів Київської Русі-України укладена в XI ст. містила норми цивільного, сімейно-шлюбного, кримінального, процесуального права. Зокрема, у Руській Правді було передбачене покарання за вбивство вільної людини, якщо

По вертикалі:

2. Яке основне національне багатство України згідно з Конституцією?
3. Україна має давні традиції місцевого самоврядування. Ще в XIV ст. деякі міста в українських землях отримали таке право. Як воно називалося?
6. Яке слово найчастіше згадується в Основному законі України? (Це слово у різних відмінках згадується 451 раз).
8. Вкажіть орган законодавчої влади в Україні.
9. Хто є гарантом додержання прав і свобод людини і громадянина в Україні?
11. Скільки суддів входять до складу Конституційного Суду України?
13. На території сучасної України ще до нашої ери існували міста-держави де громадяни приносили присягу своїй Батьківщині.

вбивця уникнув кровної помсти - грошове стягнення на користь князя. Як називалося це покарання?

10. Хто є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні згідно з Конституцією України?

12. Яка форма правління в Україні?

14. Скільки гілок влади є в Україні згідно з Конституцією?

15. В якому місті було проголошено документ «Договори і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького» відомий також під назвою «Конституція Пилипа Орлика»?

16. Перед відкриттям першої сесії новообраної Верховної Ради України, найстаріший депутат зачитує текст, після чого депутати мають його підписати. Якщо хтось з депутатів відмовиться підписати, то він втрачає депутатський мандат. Що це за текст?

17. У Конституції України згадано лише одне державне свято. Яку назву має цей день?

18. Хто очолював конституційну комісію, яка працювала над створенням документу - «Статут про державний устрій, права і вільності УНР» (офіційна назва конституції УНР)?

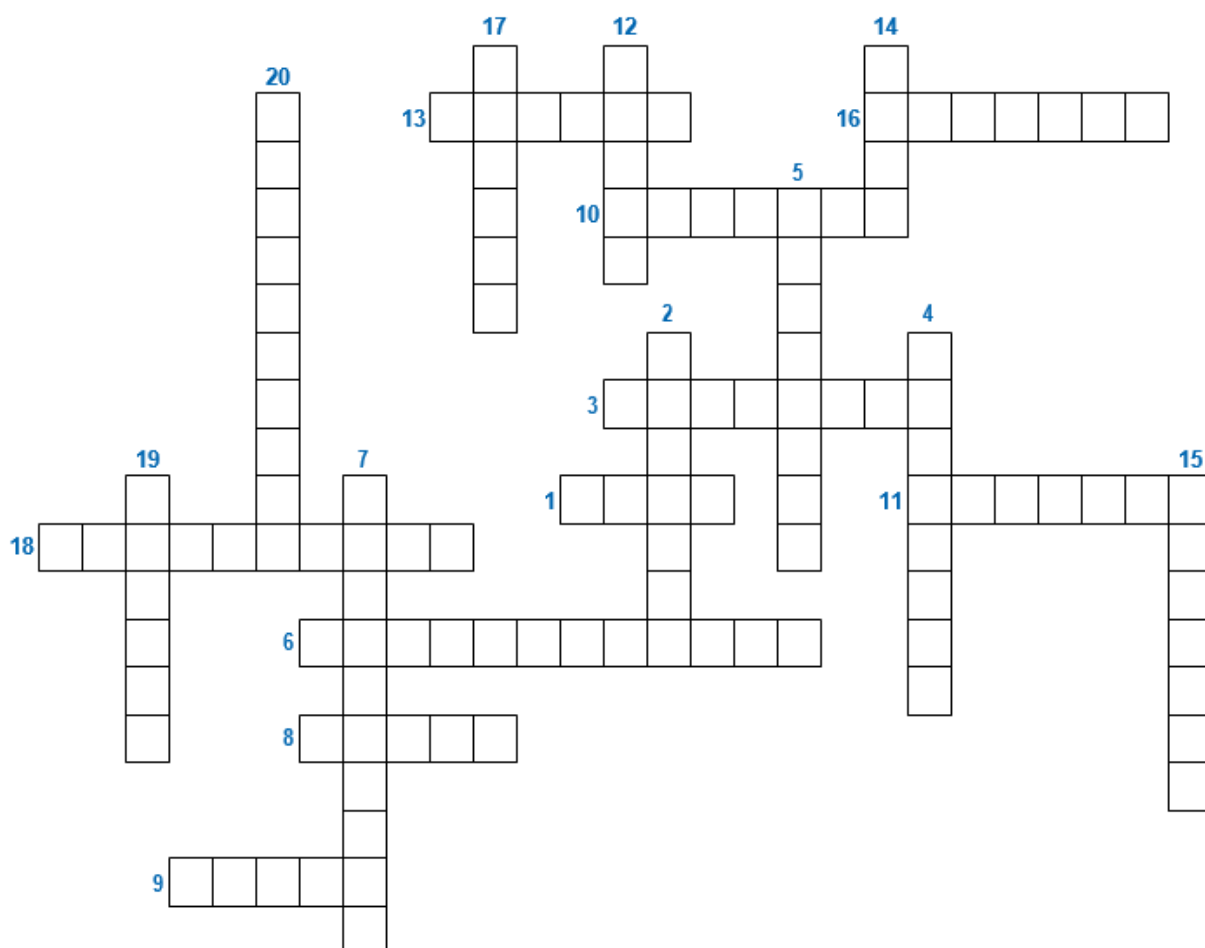
20. Верховенство, самостійність, повнота і неподільність влади у Державі в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах – це ...

Прочитайте уривок з цієї присяги та вкажіть назву міста-держави. «Я служитиму народові і радитиму йому найкраще і найсправедливіше для громади і громадян. ...не розголошуватиму нічого з секретів... Я не даватиму і не братиму подарунків на шкоду громаді і громадянам».

19. «Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель бувшої австро-угорської монархії» - конституційний акт, ухвалений Українською національною радою. Містив 5 статей (артикулів), у яких визначалися державний устрій та назва нової держави. Вкажіть аббревіатуру цієї назви.

ГЕРОЯМ СЛАВА!

*Присвячений
Дню захисників та захисниць України*

По горизонталі:

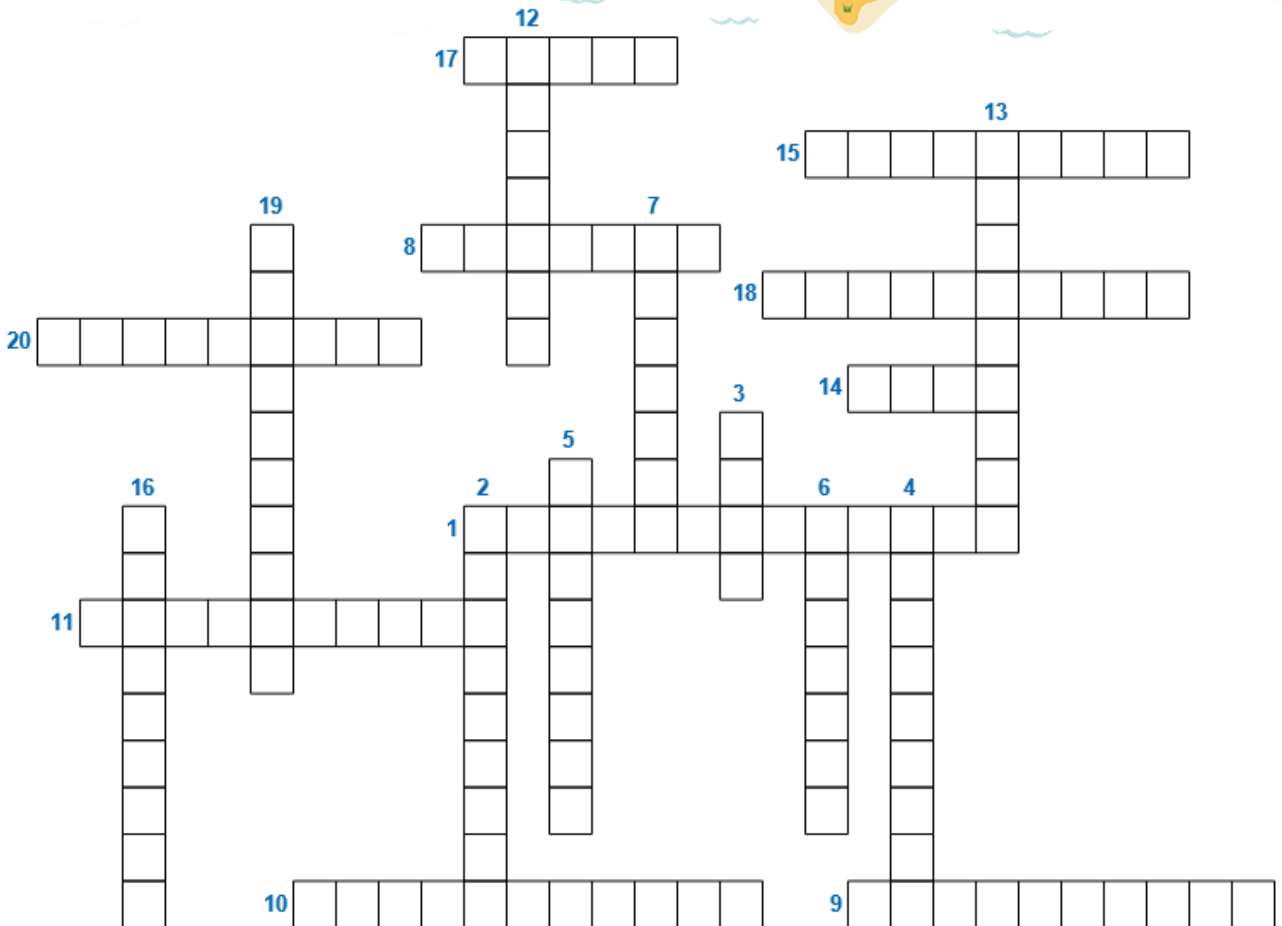
1. Який птах зображений на емблемі Головного управління розвідки України?
3. Вкажіть прізвище першої жінки, що отримала нагороду «Герой України». Це звання присвоєно їй посмертно.
6. Назва добровольчої організації парамедиків, добровольчого медичного батальйону, заснованого у 2014 році. Має гасло - “Заради кожного життя”.
8. Під час повстанської боротьби ОУН-УПА в Україні розраховувалися однібічними грошовими документами з національною символікою та символікою ОУН і УПА. Як називалися ці гроші? (Вкажіть відповідь у однині).
9. 80 років тому, у квітні 1944 року відбувся наймасштабніший бій між загонами УПА та військами НКВС. Вкажіть назву урочища, де відбувся бій.
10. Як називається військово-оборонна та господарська споруда Української повстанської армії, розташована під землею?
11. Вкажіть назву містечка на Сумщині, біля якого українські козаки розбили 100 - тисячну армію Московського царства.
13. У 2022 році у Харкові було створене добровольче формування, яке входило до 127-ї бригади ТРО. Підрозділ брав участь у боях за Харків та під час Харківського контрнаступу. 2023 року переформований на 13- ту бригаду Національної гвардії України. На честь цієї бригади названа вулиця у Харкові. Вкажіть назву бригади.
16. Вкажіть справжнє прізвище одного із засновників і лідерів Української повстанської армії, командира південної групи УПА-Північ “Богун”, який мав псевдонім «Еней».
18. На честь випускниці Харківського національного медичного університету, бойової медицині, аеророзвідниці одного з Харківських добровольчих підрозділів було названо сквер на вулиці Конторській недалеко від «Стрілки». Вкажіть її ім'я.

По вертикалі:

2. Після загибелі Романа Шухевича, Василь Кук прийняв командування Українською повстанською армією. Вкажіть один з псевдонімів Василя Кука.
4. Символом якого роду військ Збройних Сил України є зображення лицарської рукавиці, що тримає пірнач?
5. Вкажіть назву місяця, в якому 2022 році була звільнена від російської окупації більша частина Харківщини.
7. Вкажіть прізвище харків'янина, чемпіона України та світу з альпінізму, віцепрезидента Федерації альпінізму та скелелазіння України, солдата Збройних сил України з позивним «Скеля», воїна спецпідрозділу ГУР Kraken. Присвоєно звання «Герой України» (посмертно).
12. Вкажіть прізвище кошового отамана Запорозької Січі, ім'я якого носить 92-га окрема штурмова бригада.
14. Вкажіть український відповідник слова «взвод».
15. Яке релігійне свято святкують в Україні разом з Днем захисників та захисниць?
17. Вкажіть термін, який використовується для позначення політичної ідеології та соціальної практики владного режиму росії кінця ХХ — початку ХХІ століття, є різновидом нацизму, фашизму.
19. Як називається земляна польова фортифікаційна споруда, яка слугує захистом від обстрілу артилерії або уражень зі стрілецької зброї супротивника. Вперше була використана козаками як надійний спосіб захисту від стрілянини в степовій місцевості. (Відповідь вкажіть в однині).
20. З жовтня 1943 до 7 квітня 1945 року в селі Ямельниця в Карпатах, працювала підпільна повстанська радіостанція “Вільна Україна”, відома під кодовою назвою «Афродита». Її слухали в Німеччині, Великій Британії, Франції, Швейцарії. Редактором і диктором англо-французьких передач був бельгієць. Вкажіть його прізвище.

Цікаве про Україну!

Присвячений Всесвітньому дню туризму

По горизонталі:

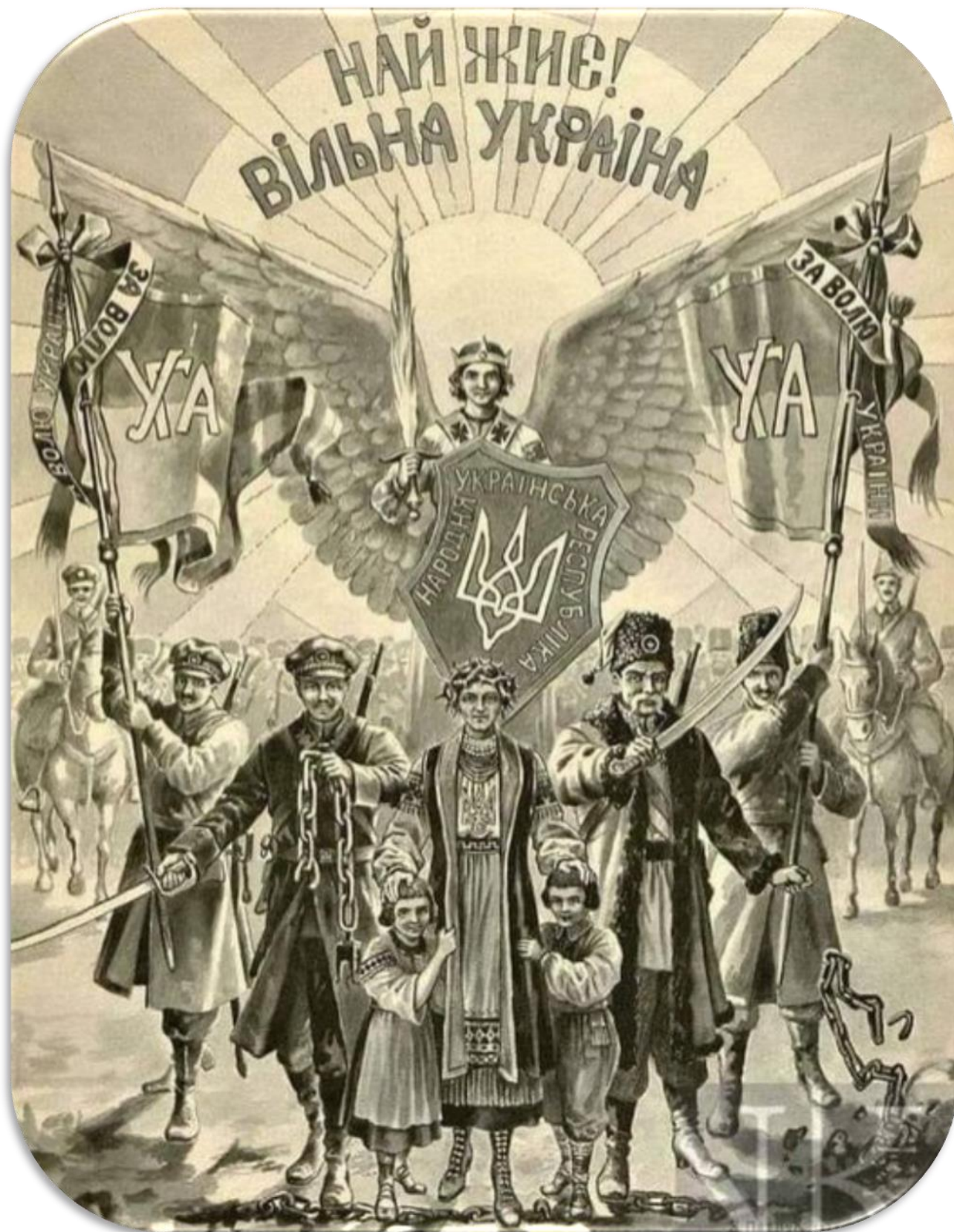
1. У фільмі про Гаррі Поттера знімали віадук Гленфіннан, вкажіть назву його аналогу в Україні.
8. Вкажіть назву пісні, яку щодня о 12:00 виконує сурмач на міській ратуші у м. Чернівці.
9. Україна багата надзвичайно цікавими та унікальними природно-географічними об'єктами. Назвіть область України, в межах якої розташовані: солоне озеро, «співочі тераси», крейдяні гори.
10. Яку назву має промисел, який українці згадують зоряними ночами, дивлячись на небо?
11. Як називається традиційний вид народного промислу, лісова форма пасічництва?
14. Вкажіть український різновид відомого шотландського інструменту, що носить назву дрібної рогатої худоби.
15. Як називається «пустеля» на Харківщині?
17. Вкажіть слово, яким в Україні називають пташку, музичний інструмент і самця великої рогатої худоби.
18. Вкажіть одну з назв найнебезпечнішого дніпровського порогу, козаки називали його Дідом. Це був найбільший й найстрашніший з усіх порогів Дніпра.
20. Вкажіть назву традиційного килимового ремесла, що було поширене на Слобожанщині, зокрема на Харківщині, з XVII до кінця XIX ст.

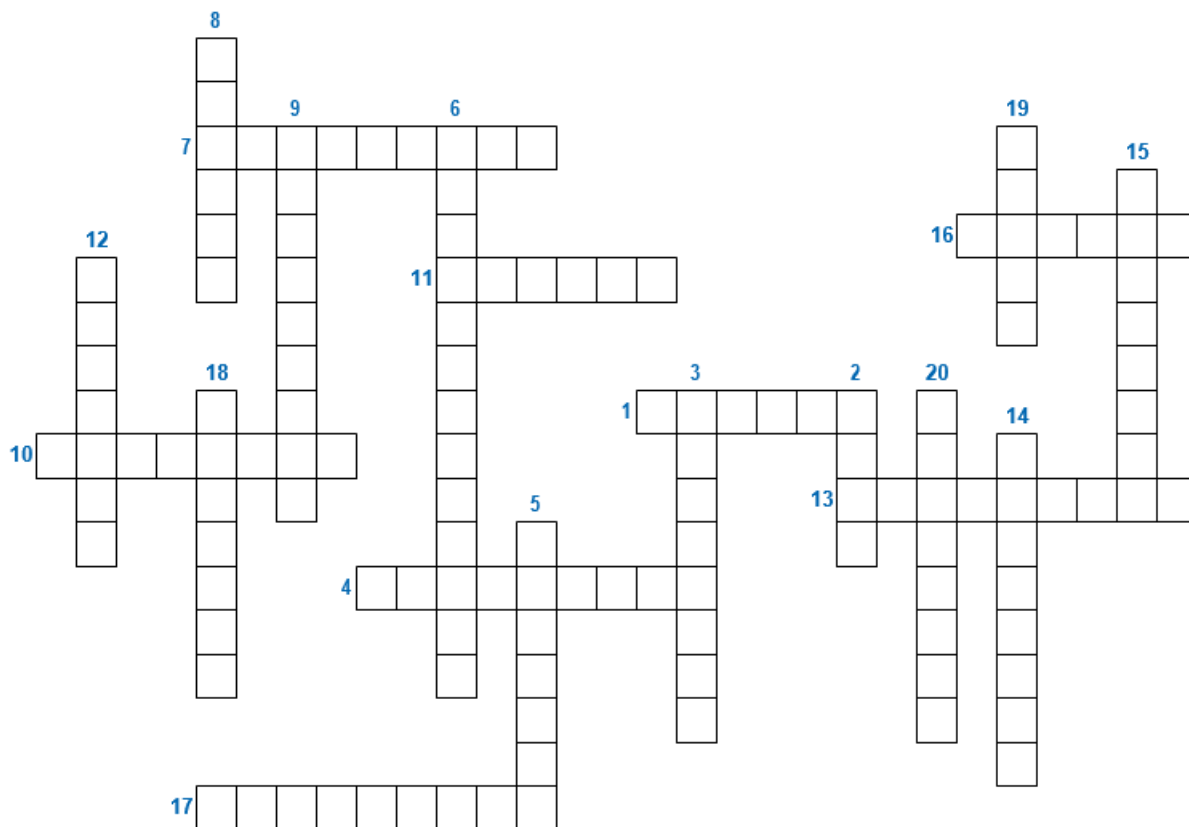
По вертикалі:

2. Вузол, у назві якого поєднується спортивний туризм і Укрзалізниця.
3. Як називався найбільший у світі літак, збудований в Україні?
4. Вкажіть жанр української пісні, що надихнула Джорджа Гершвіна до написання всесвітньо відомої композиції «Summertime».
5. В якому місті України розташований «український Хогвартс»?
6. Вкажіть прізвище відомого сучасного альпініста з Харківщини, який встановив національний рекорд за кількістю сходжень на Еверест - найвищу вершину планети.
7. У 2013 Петриківський розпис був внесений до реєстру ЮНЕСКО як надбання світової нематеріальної культурної спадщини людства. Вкажіть назву пензлика, за допомогою якого створюють петриківський розпис.
12. Яке місто України відоме цвітінням сакури не менше Японії?
13. Яке прізвище отримав один з представників династії Габсбургів за любов до української культури, мови, традицій?
16. Вкажіть прізвище українського композитора, який записав та обробив народну пісню, що стала найвідомішою у світі різдвяною мелодією.
19. Найглибшою станцією метро у світі, до 2022 року, була станція, розташована в Україні, вкажіть її назву.

СЛАВА УКРАЇНІ!

Присвячений Дню Гідності та Свободи!

По горизонталі:

1. Вкажіть прізвище соліста Паризької національної опери, який активно підтримував Євромайдан і відправляв гуманітарну допомогу для його учасників у Києві. З 2014 року у складі ДУК-ПС воював у районі Пісків, Донецького аеропорту, Авдіївки. Загинув у бою від кулі ворожого снайпера.
4. Вкажіть прізвище українського мецената початку ХХ ст., видавця, громадського діяча, автора висловлювання «Легко любити Україну до глибини душі. А ви спробуйте любити її до глибини кишені!».
7. На гербі якого українського міста увічнили ластівку з відомої композиції «Щедрик»?
10. Цей корабель був найпершим військовим кораблем, матроси та офіцери якого підняли український прапор у липні 1917 року. Вкажіть його назву.
11. Бійці якого підрозділу першими провели вогневі випробування українського багатофункціонального 15-дюймового FPV-дрону Queen Hornets?
13. Вкажіть прізвище українського офіцера, командувача українського миротворчого контингенту в мусульманському анклаві Жепа, під час війни у Боснії, який забезпечив евакуацію близько 10 тис. мирного населення цього регіону.

По вертикалі:

2. Назва напою, який популяризував у Відні в своєму закладі "Під синьою пляшкою" відомий українець, розвідник польського короля Яна Собеського.
3. Проголошення ЗУНР, проголошення УНР, початок Помаранчевої революції та Революції Гідності, звільнення Херсону від російської окупації. Вкажіть назву місяця коли відбувалися ці події?
5. Назва урочистої пісні, також іноді використовується як синонім до слова гімн.
6. Вкажіть назву контрнаступу ЗСУ 2022 року, коли від загарбників була звільнена найбільша територія України.
8. Вкажіть назву крилатої ракети, розробленої в київському конструкторському бюро «Луч», за ініціативи директора Олега Коростельова. За однією з версій, була вперше застосована в окупованому Криму на півострові Тарханкут.
9. Вкажіть прізвище (не прізвисько) славетного запорозького ватажка, політичного діяча, який очолив козаків у битві, що змусила Османську імперію відмовитись від задумів завоювання Європи у XVII ст.
12. Вкажіть назву корабля ВМС України, який став символом супротиву російським окупантам у 2014 р.

16. Вкажіть одне з найстаріших слів української мови, яке вперше було записане у 448 році візантійським дипломатом, істориком Пріском Панікійським, що перебував на території сучасної України в таборі володаря Аттіли.

17. Це підприємство припиняло роботу лише під час Другої світової війни та повномасштабного вторгнення. Завдяки розгалуженій системі бомбосховищ воно стало прихистком для близько 3 тис людей. У 2022 році військові тримали оборону протягом 86 днів. Продукція підприємства стала основою для пішохідного мосту в Києві, що витримав російське бомбардування. Напишіть назву цього заводу.

14. Назвіть справжнє прізвище українського вченого, чия книга була опублікована в Європі в кінці XVст. Він викладав астрономію в Краківському університеті в той час, коли там навчався Микола Коперник.

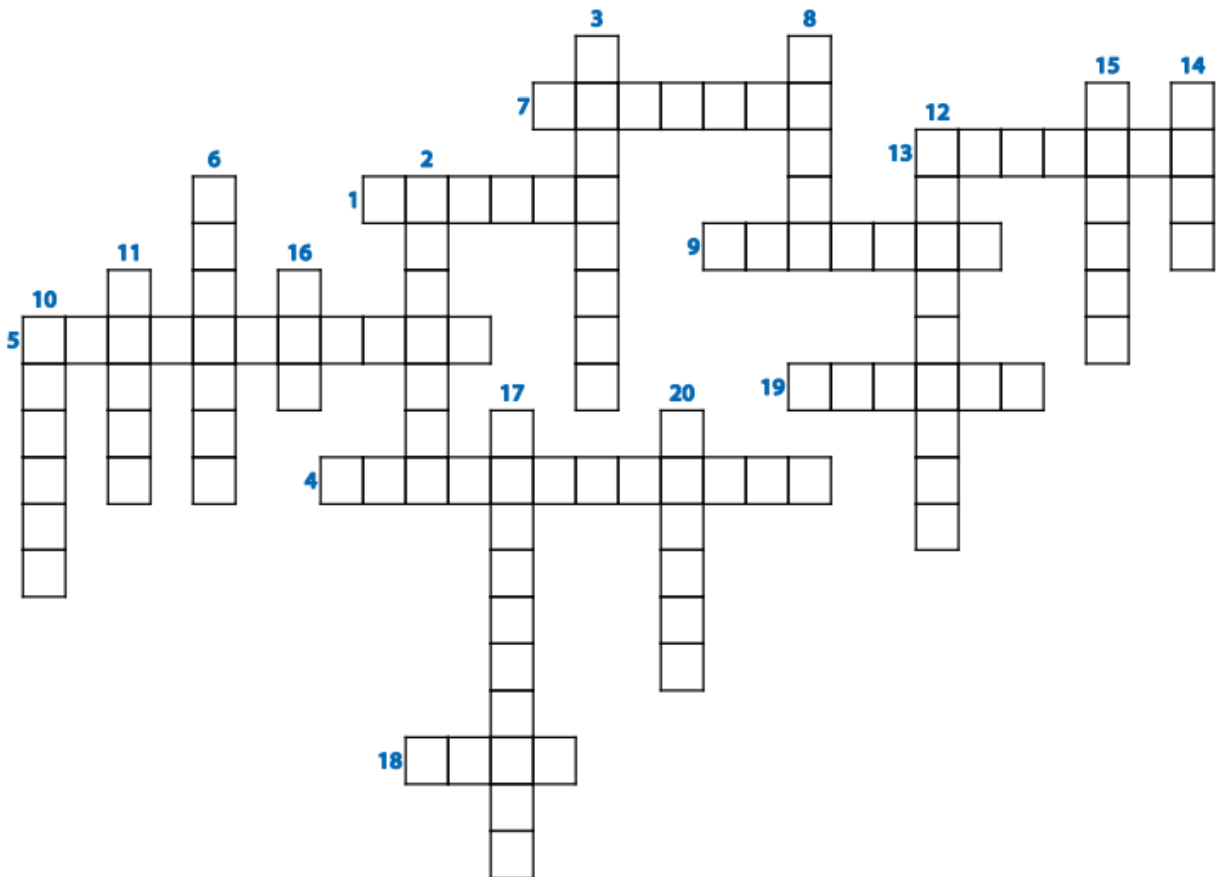
15. Вкажіть назву гірської області на північному заході Грузії, де в жовтні 1993 року опинилися тисячі біженців, які тікали від війни в Абхазії. На заклик президента Грузії про допомогу відгукнулася тільки Україна. Під обстрілами, в складних кліматичних умовах, наші пілоти врятували близько 8000 біженців.

18. Вкажіть позивний українського бойового льотчика, який вперше в історії української авіації в березні 2022 року збив російський штурмовик біля Києва без застосування озброєння, притиснувши ворога до землі під час маневрування.

19. Вкажіть ім'я відомого ученого-хіміка, спортсмена, першого очільника Української військової авіації, сина відомого українського письменника?

20. У травні 1953 р. в Особливому таборі №2 відбулося повстання політичних в'язнів. Воно було наймасовішим і тривало 70 днів. Більшість повсталих були українцями, засудженими на великі терміни переважно за «націоналізм». Одним з організаторів повстання був Євген Грицяк. Вкажіть назву міста, де був розташований табір.

СВЯТА ТА ЗВИЧАЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

По горизонталі:

1. Вважається, що цей предмет, якщо особливим чином донести його з церкви до дому у Чистий четвер, або на Стрітіння, має велику магічну силу. Може захистити дім від лиха, хвороб і, навіть, від грому. Що це за предмет?
4. Як називається свято, на яке «птиця гнізда не в'є». В цей день було прийнято, коли ще служба в церкві правиться, випускати пташок з неволі – «щоб співали на волі, Бога прославляли та просили щастя тому, хто їх випустив».
5. Як називали мистецтво виготовлення важливого атрибуту різдвяного обряду, що зазвичай виготовлявся з решета, до якого кріпилися "роги" та кутаси. Атрибут прикрашався фольгою, або промасленим папером, інколи в середину вставлялася свічка.
7. Як називається атрибут весняних обрядодійств на Масляному тижні, які виконували жіночі ватаги у шинках, повторюючи цикл людського життя?
9. В цей день дівчата раненько бігли до церкви, ставили свічку перед іконою Богородиці й просили дати доброго чоловіка. Також до цього дня закінчували всі сільські роботи на землі. Казали, що в цей день до обіду – осінь, а після обіду – зима. Що це за день?
13. Вкажіть колір, з яким пов'язані свята, під час яких заведено прикрашати оселю листям та квітами, також на ці свята дівчата залишали сорочки біля водойм, щоб задобрити духів, що там жили.
18. Колись наші предки в цей день до схід сонця збирали росу, бо вважали, що саме в цей день вона має лікувальні властивості, господині кропили цією россою домашню птицю — «щоб плодилися курчата». Проте, основний захід цього дня — це перший в році вигін худоби на пасовисько. Як звать святого, якого шанують в цей день?
19. Як називається великий корж із білого борошна, з медом, оздоблений сухими вишнями та родзинками. Випікали його дівчата, тісто місили по черзі, запікали на сухар. А потім підвішували до сволака посеред хати, де проходили вечорниці й хлопці мали, високо підстрибуючи, відкусити шматок.

По вертикалі:

2. В день Великомучениці Параскеви жінкам і дівчатам заборонялося прясти та шити, а в день цієї святої дівчата обов'язково бралися вишивати, щоб ще краще вміти. Як звати цю святу?
3. Як в народній традиції називали першого відвідувача на наступні свята: Введення, Різдво та Новий рік. Вважається доброю прикметою, якщо першим в оселю в ці дні зайде молодий хлопець з грошима чи яблуком.
6. Яку страву, за легендою, вкрала зозуля у святого Петра, та вдавилася тією стравою, тому вона перестала кувати після дня св. Петра і Павла.
8. Яка тваринка, за народними повір'ями, прокидається на Явдохи, виходить «на світ» і свище три рази. Свиснувши, він знову ховається у свою нірку, лягає на другий бік і буде спати аж до Благовіщення.
10. Яка пташка, за народним повір'ям, володіє ключами від вирію?
11. Як називається сніп зернових рослин, що використовувався у різдвяній обрядовості, інші назви - король, колядник, коляда. Цей різдвяний атрибут уособлював дух предків.
12. Як в народі називається свято, після якого всі птахи летять до вирію, а всі змії ховаються в землю, тому в цей день не можна ходити у погріб, щоб туди не залізли змії та жаби.
14. Вкажіть назву предмета, що прикрашався різноманітними орнаментами в Україні, Сербії, Чорногорії, Македонії та інших країнах. Цей предмет вважався символом зародження життя, в міфологіях багатьох народів саме з нього виникає всесвіт.
15. В ніч напередодні цього свята парубки бешкетували, але селяни пробачали всі бешкети парубків, а дівчата намагалися дізнатися про своє майбутнє. Вкажіть ім'я святого, якого вшановують в цей день.
16. Скільки всього відзначають Пречистих?
17. Як в народі називається свято, на яке заборонялося різати все кругле. В цей день не брали в руки ніж і навіть хліб ламали руками?
20. На який день Страсного тижня припадає день весняного очищення?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Катерина Вовк. Будинок «Слово». Як Розстріляне Відродження вплинуло на культурну ідентичність Харкова? Код доступу: <https://svidomi.in.ua/page/budynok-slovo-yak-rozstriliane-vidrozhennia-vplynulo-na-kulturnu-identychnist-kharkova>
2. Автор першого українського формалістичного роману і перший арештований у будинку "Слово": історія життя Михайла Ялового. Код доступу: <https://suspilne.media/culture/739515-avtor-persogo-ukrainskogo-formalisticnogo-romanu-i-persij-arestovanij-u-budinku-slovo-istoria-zitta-mihajla-alovogo/>
3. Письменник Микола Хвильовий: "Сьогодні 13-те. Пам'ятаєте, як я був закоханий у це число?" Код доступу: <https://suspilne.media/culture/130059-pismennik-mikola-hvilovij-sogodni-13-te-pamataete-ak-a-buv-zakohaniy-u-ce-cislo/>
4. "Кому веселе, а кому й сумне". Факти з життя Остапа Вишні. Код доступу: <https://suspilne.media/culture/70493-so-take-ostap-visna-131-rik-z-dna-narodzenna-pismennika/>
5. Майк (Михайло) Йогансен – письменник, поет, перекладач, автор першого українського бестселлера, один із засновників ВАПЛІТЕ. Код доступу: <https://www.uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/zhovten/28/1896-narodyvsya-mayk-yogansen-pysmennyk>
6. Майк Йогансен цікаві факти. Код доступу: <https://dovidka.biz.ua/mayk-yohansen-biografiya-ta-tsikavi-fakty/>
7. Михайль Семенко – поет доби Розстріляного відродження, основоположник українського футуризму. Код доступу: <https://suspilne.media/culture/299958-panfuturist-provokator-nebezpecnij-element-kim-buv-poet-epohi-rozstrilanogo-vidrozhennia-mihajl-semenko/>
8. Корисні посилання для підготовки до Марафону кросвордів «Пізнай свою країну» https://drive.google.com/drive/folders/11011IneAyQQvAgxj5zCr6YPs-E5KiUvm?usp=drive_link

